M. C. DELASABAR

IOVIȚĂ VALAHUL

64

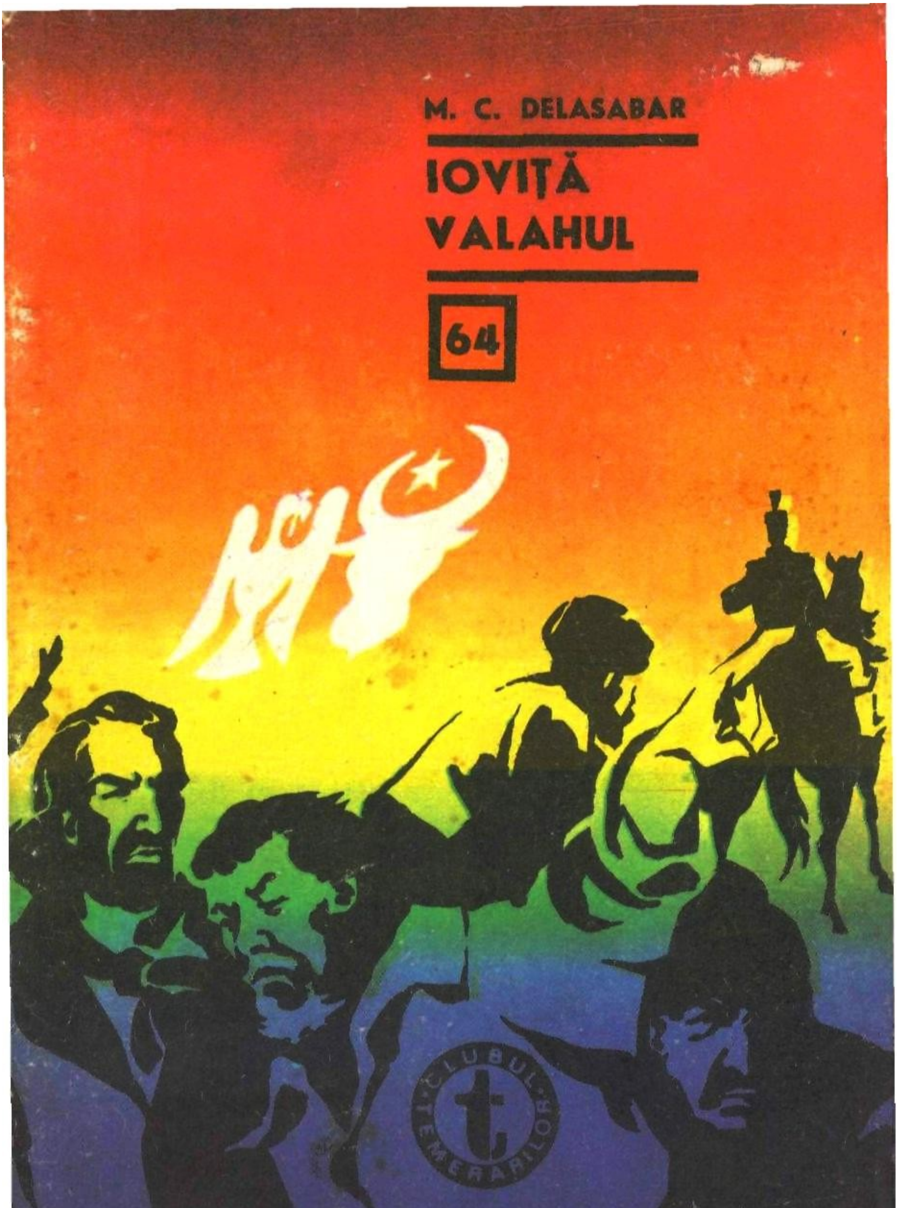

CLUBUL TEMERARILOR

M.C. DELASABAR

IOVIŢĂ VALAHUL - II

64

Colectia
CLUBUL TEMERARILOR

1969
Bucureşti
EDITURA TINERETULUI

Redactor: GEORGETA PASĂRIN
Tehnoredactor: DUMITRU VERDEŞ
Coperta de DUMITRU IONESCU

Capitolul al IV

CINE SE PRINDE ÎN HORA UNIRII TREBUIE SĂ JOACE PÎNĂ LA CAPĂT

Zvonuri

A doua zi după arminden s-a pornit o mare asprime împotriva unioniştilor din tîrgul Bacăului. Jandarmi înarmaţi pînă-n dinţi umblau călări şi pe jos de-a lungul celor două uliţe principale, iar la toate intrările în tîrg, alţi neferi isprăvniceşti păzeau, întrebînd de zapiscă[1] pe orice călător.

Toata lumea ştia acum că cei doi fugari sînt nişte tîlhari primejdioşi, pe care n-are voie să-i ascundă, sub pedeapsa arestuirii. Crainicii aveau poruncă de la isprăvnicie să adauge în strigările lor că cei doi tîlhari sînt puşi la cale de tinerii unionişti, care nu mai aveau voie să ţină adunări.

Cîteva zile, căpeteniile unioniştilor din Bacău au stat în aşteptare, încercînd să se dumirească despre povestea celor doi fugari.

Prinzînd veşti despre poruncile lui Şepte-Sate, cuconii Costache Rosetti Teţcanul şi Dimitrie Cracte au trimis plîngere la Iaşi şi-n aşteptarea unor veşti noi, au găsit alt prilej de a se aduna şi a răspunde opreliştilor. Au pregătit un spectacol de teatru cu piesa „Păcală şi Tîndală” a cuconului Vasile Alecsandri.

N-a fost lucru uşor să capete învoială de la isprăvnicie pentru reprezentarea piesei. Costache Paladi a îngăduit-o numai cu condiţia ca şeful tarafului, Lemeş, să nu încheie cu Hora Unirii. N-a cîntat Lemeş, dar cînd s-a terminat reprezentaţia, a ieşit din stal Iancu Budu cu lăuta lui, spre bucuria celor din sală. S-au prins de mîini cu toţii şi au ieşit în uliţă, cîntînd şi jucînd. Ba încă, cu toată împotrivirea jandarmilor, s-au apropiat şi de locuinţa lui Şepte-Sate. Boierul a ieşit afară speriat şi oamenii l-au înconjurat cu hora, ameţindu-l şi brîncindu-l.

Jandarmii lui Stamate abia se ţineau de zurbagii, căutînd să pună mîna pe cinovnicul[2] lăutar. O suta de piepturi tinere l-au înconjurat şi apărat, însoţindu-l pînă acasă. Şi neferii n-au

---

[1] Adeverinţă, certificat. – Din rusă - zapiska.

[2] Funcţionar de stat (de rang inferior). – Din rusă - činovnik.

îndrăznit să arestuiască atîţia răzvrătiţi deodată. A doua zi însă, Iancu Budu a fost dat afară din slujbă şi-mpreună cu el încă vreo cîţiva funcţionari care jucaseră în piesă.

De a doua zi chiar după arminden prin tîrg se vorbea că fugarii au fost văzuţi noaptea în cimitirul Buna-Vestire, dezgropînd un mort şi furîndu-i hainele. Cei neîncrezători se-ntrebau însă ce nevoie aveau fugarii de nişte haine atît de ponosite de jandarm, dacă cumva nu aveau alte motive să-l dezgroape.

La bariera dinspre Călugăra, două străji fuseseră dezarmate şi dezbrăcate de către nişte oameni mascaţi, juruindu-se că ar fi cunoscut printre ei pe fugarul valah. Prin crîşmele din mahala începuse să se rostească însă numele altui haiduc, Calomfir. Mulţi credeau că acesta nu e altul decît Ioviţă Valahul.

Se mai vorbea apoi că, într-o seară, o strajă de la poarta grosului a fost schimbată de un jandarm care a părăsit după aceea postul, luînd cu dînsul şi pe unul dintre cei închişi în chilie.

Şi pe zi ce trecea, numele lui Ioviţă Valahul şi al lui Calomfir erau pomenite cu ardoare pe uliţele tîrgului şi cu spaimă în casele boierilor ori la ispravnicie.

În zadar a pus stăpînrea să strige pe la răspîntii că dau bună plată celor care-i ajută la prinderea tîlharilor, în zadar boierii veliţi şi-au netezit bărbile, crezînd că fugarii le vor fi aduşi plocon, legaţi burduf, ori cu capetele pe tavă. Speranţele lor au fost spulberate îndată ce au aflat că cei doi fugari n-au mai fost văzuţi singuri, ci în cete, ivindu-se unde nimeni nu se aştepta. Dar ceea ce otrăvea mai mult sufletele şi aşa oţărîte, ale ispravnicului şi boierului Şepte-Sate, era că mulţi dintre jandarmi dăduseră bir cu fugiţii, îngroşînd, după cum se părea, ceata de haiduci condusă de Ioviţă sau Calomfir.

De teamă să nu rămînă tîrgul fără oaste, au dat poruncă să se ridice străjile de prin sate şi de la bariere, ţinîndu-i în cazarmă, sub straşnic consemn. Şi numai căpitanul Stamate cu cîţiva neferi credincioşi după dînsul mai umblau în căutarea fugarilor.

Iată însă că pe la Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena, o veste şi mai de necrezut se răspîndi pe uliţele tîrgului: căpitanul Stamate a fost prins de haiduci şi dus nimeni nu ştie unde. Mulţi se-ndoiau că ar mai fi în viaţă, îndată ce a căzut în mîna asupriţilor. Ba unii se bucurau că a scăpat Bacăul de un tartor

hain şi slugă credincioasă a boierilor. Cît despre ispravnicul Costache Paladi şi stăpînul său Şepte-Sate se perpeleau ca peştele pe uscat în mijlocul boierilor veliţi, care se strînseseră iarăşi în casele lui Mavromati Sion, privind cu ochii holbaţi şi cu bărbile strîmbe, ca-n ziua cînd sosise în tîrg comisarul turc.

În beciurile domneşti

Într-o dimineaţă, feciorul negustorului Mihalache Grigoraş mergea ferit, pe sub zaplazuri şi garduri de piatră, pe o hudiţă dosnică ce pornea din Calea Domnească spre dealul Călugăra. Purta pe dînsul haine ponosite de rîndaş şi în mîini schimba mereu un butoiaş.

Soarele se-nălţase strălucitor peste păduricea de pe valea Bistriţei, iar prin ogrăzile rare, cîinii, treziţi din somn, hămăiau după zaplazuri la dînsul.

O tăie la dreapta, pe sub un gard înalt ce împrejmuia o grădină de meri şi vişini înfloriţi şi într-un loc ştiut numai de el se opri. Acolo, gardul era uşor de sărit. În curînd s-a făcut nevăzut printre pomi. Ajungînd la o fîntînă cu roată, s-a agăţat de lanţul ciuturei şi a început să coboare în jos.

— Copăcel! Copăcel! l-au întîmpinat în fundul fîntînii doi flăcăi, apucîndu-l de picior înainte să atingă apa.

L-au condus printr-un tunel întunecos pînă ce au ajuns într-o grotă largă, luminată palid de cîteva făclii. Abia atunci l-a recunoscut pe unul dintre flăcăii ce-l însoţeau.

— Dar tu nu eşti Vasilică, jandarmul din poiană?

— Ba chiar eu! Şi el e Gheorghiţă, straja „ucisă”. Mai sînt şi alţi jandarmi pe aici. Vino să-i vezi!

Au apucat toţi trei pe o galerie domol înclinată, cu trepte din loc în loc, coborînd într-o altă grotă luminată de mai multe făclii. Şi acolo, fără a se mai mira, a văzut într-adevăr feţe cunoscute şi necunoscute de oameni, care-n picioare, sprijiniţi în durde negre, care tolăniţi prin firidele grotei, unii tineri, ca Gheorghiţă şi Vasilică, purtînd încă haina de jandarm, alţii mai vîrstnici şi cu feţe smeade.

Haiducii au contenit vorba şi rîsetele şi au privit spre oaspete, căci în clipa aceea toţi făceau mare haz pe seama unui om legat cobză de un butuc. Lui Pavăl nu i-a fost greu să recunoască pe falnicul căpitan Stamate, care ajunsese prinsul

fugarilor:

— Bine ai venit printre noi, frate Pavăle, se bucură cel dintîi Ioviţă Valahul, făcîndu-i loc pe o ladă. Văzu-tu-l-ai pe omul cel mai hulit de băcăoani? Ori te miri că mai e în viaţă? Oamenii haiducului Calomfir, care ne-au dat o mînă de ajutor, i-ar fi făcut de petrecanie, dar avem, după cum ştii, o socoteală cu dînsul şi cu stăpînii lui.

— Fireşte, trebuie să lămurească minciuna cu straja ucisă.

— Şi asta, dar şi altele; că ei au avut să lovească nu numai într-un valah rătăcit prin Bacău, dar şi în toţi aceia care ostenesc pentru Unire. Punînd mîna pe umărul lui Pavăl, Ioviţă strigă apoi spre cel legat:

— Iată, căpitane, cine va duce scrisoarea cu dorinţele noastre către stăpînii tăi!

Abia atunci, Stamate îşi înălţă privirile, strîmbîndu-şi faţa şi smucind din strînsoarea sforilor.

— Şi dacă n-am s-o scriu? mormăi el.

— Înseamnă că nu ţii la viaţă, îi răspunse valahul, în timp ce zeci de perechi de ochi îl săgetară cu priviri de foc pe sameş.

Simţindu-le arsura, el îşi plecă din nou grumazul!

— Care vă sînt dorinţele?

— Mai întîi, începu Ioviţă ţinînd socoteala pe degete, să nu se mai caute pricină jandarmilor care te-au părăsit şi să fie lăsaţi slobozi să plece la vetrele lor, fiindcă şi-au făcut văleatul la oaste. Al doilea, să se facă strigare prin crainici, în tîrg şi prin sate, că fugarii de la gros n-au ucis pe nimeni şi să nu mai fie urmăriţi de poteră. Şi al treilea, să lase oamenii în pace ca să chibzuiască despre Unire şi să-şi aleagă căpetenii de nădejde la Divan, care să hotărască dacă va fi sau nu Unire. Astea sînt dorinţele noastre şi vroim să le afle isprăvnicia şi boierul Şepte-Sate chiar astăzi, pînă la prînz.

— Dar dacă boierul şi ispravnicul n-or să vrea să le asculte? zise Stamate tot posomorît.

— Dacă n-or să vrea, se cheamă că nu mai ţin la viaţa ta. Dar noi tot avem să-i facem să vrea într-alt chip.

Stamate se smuci iar neputincios şi vorbi cu faţa strîmbă de ciudă şi durere:

— Atunci, lăsaţi-mă pe mine să mă duc să le spun tot ce doriţi şi mă jur că...

— Prea ne crezi proşti, căpitane, îl întrerupse valahul. Mai

curînd l-aducem aici şi pe ispravnicul tău, ori pe boierul Şepte-Sate, decît să-ţi dăm drumul ţie. Spune mai bine: scrii ori nu?

— Şi dacă, după ce fac scrisoarea, nu-mi daţi drumul?

— Uite ce e, căpitane! Nu ţi-am făgăduit nimica, dar cînd spunem o vorbă, e legămînt. Aşa că lasă-ne pe noi să cumpănim buna credinţă a stăpînilor tăi.

Glasul lui Ioviţă se-năsprise şi privirile sale aruncau fulgere spre căpitan, gata să-şi piardă răbdarea. Luînd hîrtia, pana şi sticluţa cu cerneală din mîna lui Pavăl, i le întinse zicîndu-i iar:

— Ei, faci scrisoare ori ba?

— Cum vreţi să scriu dacă îmi sînt mîinile legate! se văicări Stamate, tremurînd.

La semnul valahului, Vasilică îi dezlegă mîinile. Sameşul îşi frecă urmele dureroase ale sforilor şi apucă pana ce i se-ntinse o dată cu o scîndură netedă de brad. După două zile cu mîinile legate, cel dintîi gînd al său nu părea să fie acela de a purcede la scris, ci mai curînd, după privirile sălbatice, de a fugi. Asemenea gînduri nu-l putură stăpîni multă vreme, căci a văzut că picioarele îi erau încă legate de butuc şi afară de asta, habar n-avea unde se afla, ori pe unde ar putea ieşi de acolo. După un oftat adînc şi cu mîna tremurătoare, Stamate s-a apucat să ticluiască scrisoarea la lumina unei făclii ţinută deasupra capului de către valah, care îi citea peste umăr rîndurile scrise rar şi lăbărţat:

„Rog pe înălţimile lor, boierul Socrate şi ispravnicul Paladi, să asculte dorinţele fugarilor de la gros...”

Aci, mîna căpitanului se opri, deşi pana mai avea destulă cerneală, ca şi cînd aştepta să i se spună ce mai trebuia să scrie. Şi Ioviţă îi sări îndată în ajutor, ticluindu-i mai departe cuprinsul scrisorii:

„...care n-au ucis nici o strajă, după cum se poate dovedi cu mărturiile jandarmilor aflaţi în libertate. Rog a îndeplini aceste dorinţe fără întîrziere, că altfel nu voi fi lăsat slobod nici eu, iar înălţimilor voastre n-o să le fie bine. Aducătorul scrisorii are să vă spună dorinţele fugarilor, năpăstuiţi pe nedrept”.

— Aşa. Acum iscăleşte, căpitane, şi pune şi ziua de azi, că trebuie s-o ştii mai bine. Este doar hiritismosul[3] domniei tale.

Căpitanul oftă şi semnă, cu vădită silă. Ioviţă luă hîrtia şi, după ce o vîntură cîteva clipe ca să se zvînte cerneala, o îndoi în

[3] Onomastică.

patru şi i-o dădu lui Pavăl. Acesta o vîrî în buzunar, ridicîndu-se de pe lădiţă, gata de plecare.

Legat din nou de mîini de către Vasilică şi Gheorghiţă, Stamate mai întrebă spre căpetenia fugarilor:

— Ei, acum pot să ştiu cînd am să fiu slobod?

— Îndată ce stăpînii tăi s-or învrednici să îndeplinească dorinţele noastre, i-a răspuns Ioviţă, lăsîndu-l în paza foştilor săi supuşi.

Însoţit de Ioviţă, Pavăl apucă pe una din galerii, ajungînd degrabă în faţa unei uşi cu drugi groşi de fier.

— Boierilor Cracte şi Rosetti mai ai ceva să le spui? zise feciorul negustorului înainte de a se despărţi.

— Spune-le din partea noastră, a celor de aici şi a celor mulţi de afară, că cine se prinde în Hora Unirii trebuie să joace pînă la capăt.

— Bine, valahule, am să le spun. Şi după cîteva clipe, Pavăl mai întrebă: Şi altcuiva?

— Altcuiva?!

— Da, n-ai să-i spui nimănui nimica? repetă Pavăl zîmbind.

— Tii, că nătîng mai sînt! zise Ioviţă bătîndu-se peste frunte. Astăzi este hiritismosul unei Ilene Cosînzene. Cum am uitat! Spune-i, frate Pavăle, multă sănătate şi doruri multe, multe, de la un haiduc valah.

— Am să-i spun, c-abia aşteaptă.

Nu după multă vreme, Pavăl ieşea de la beciurile domneşti, cu un butoiaş golit pe umăr, ca un rîndaş paşnic ce se arăta, petrecut cu privirile chiar de pivnicerul ce-l scosese din grotele cele întunecoase, pe uşa uriaşă din faţă.

Dorinţe şi parlamentări

Pe la prînz, Pavăl intră la isprăvnicie însoţit de cei doi boieri unionişti şi de Vasile Rugină. Costache Paladi, care-şi pierduse toată fălnicia de cînd se ştia fără sprijinul lui Stamate, i-a primit fără multe nazuri. Apucînd să citească scrisoarea adusă, i-a căzut monoclul de la ochi şi iute a intrat într-o odaie de alături, de unde, peste cîteva clipe, s-a întors cu trimisul caimacamului, la fel de înspăimîntat şi bosumflat.

Văzînd cele patru căpetenii ale unioniştilor, boierul făcu cîţiva paşi spre ei, fluturîndu-şi barba şi le zise cu mîinile

ridicate:

— Ei şi cu asta ţe poftiţi, musiu?

— Dacă nu vă este cu supărare, începu Dimitrie Cracte cu multă stăpînire de sine, poftim să ne daţi ascultare. Că destul ne-aţi împroşcat cu noroi, strigînd pe la toate răspîntiile că noi unioniştii ne-am înhăitat cu tîlharii şi cu ucigaşii de rînd!

— Da’ ţe! Nu este aşa? Nu sînt tîlhari de rînd? N-au răpit pe căpitan şi au uţis atîţia zăndari?

— Ba n-au ucis pe nimeni, excelenţă! interveni Rosetti Teţcanul. Toţi jandarmii care au dispărut se află vii şi nevătămaţi, fără numai de unul singur: acela care a murit înainte de arminden din cauza bătăilor ce a primit de la supusul excelenţei voastre, căpitanul Stamate. Iar dacă e vorba de dreptate, noi nu cerem altceva decît să se deschidă proces public la judecătorie, ca să se ştie cine este vinovat de omor şi asuprire.

— Ţe proţes? Ţe omor? Să mă lăsaţi în paţe! sări ca ars boierul, întorcîndu-le spatele.

La o aşa mojicie nici Vasile Rugină nu mai putu să se stăpînească:

— Măi, fir-ar să fie! Ia ascultă, boierule, vrai să stai cu noi de vorbă liniştit, ori ba? Că şi noi ştim să-ţi arătăm spatele!

Şepte-Sate întoarse mai întîi o faţă neagră de mînie, cu sclipiri de fulgere în ochi, apoi îşi răsuci tot trupul mătăhălos şi se-ndreptă spre morar, călcînd rar şi apăsat, de scîrţîiau podelele. Îşi găsise omul care să se-nspăimînte. Vasile Rugină era singurul dintre cei patru, şi poate din tot tîrgul Bacăului, care putea să se măsoare în înălţime cu boierul Şepte-Sate. Medelean şi puţin cocîrjat de umeri, morarul a rămas neclintit pe locul lui, cu mîinile înfipte în şold şi privindu-l obraznic, în faţă, pe boierul furios. Cînd a ajuns la un pas înaintea lui, boierul abia a mai putut îngăima:

— Pezevenghiule! Gazdă de hoţi! De mult trebuia să te vîre la gros!

— Ehei, boierule! rînji morarul. Nu numai pe mine m-ai arunca la gros. Dacă ţi-ar sta în putere, pe toţi cei din uliţă i-ai vîrî. Dar n-ai să poţi, oricît de mulţi jandarmi şi căpitani Stamate ai avea. Ei, fir-ar să fie!

Dimitrie Cracte îi făcu semn lui Rugină să tacă şi începu el mai blînd!

— Aducem la cunoştinţa excelenţei voastre şi a stimatului ispravnic că plîngerea noastră către Comisiunea internaţională de la Bucureşti a plecat de acum o săptămînă prin postelnicul Alecsandri. Şi n-am vrea ca opreliştele ce se petrec la Bacău...

— Oprelişti?! îl întrerupse boierul, revenind în faţa delegaţiei. Ba dimpotrivă, musiu! V-am lăsat de v-aţi făcut de cap! Şi după ce mai făcu cîţiva paşi în jurul ispravnicului, zise: Mă rog, ţe dorinţe aveţi, domniile voastre? Să le auzim! Dar scurt, scurt, că n-avem vreme de pierdut!

De data asta vorbi feciorul lui Mihalache Grigoraş, înfăţişînd fără ocolişuri condiţiile arătate de Ioviţă în faţa căpitanului Stamate, în timp ce Şepte-Sate îşi răsucea nervos barba neagră, iar ispravnicul se făcea, ori chiar nota cele trei puncte expuse de solul fugarilor.

— Ei, bravos! izbucni boierul, pornind iar să măsoare salonul; am ajuns să ne pună condiţii şi copiii! Asta-i culmea!

— Junele Pavăl Grigoraş a grăit în numele nostru al tuturora, al celor de aici şi din uliţă, interveni Teţcanul. Şi nu a cerut nimic în afara legii şi dreptăţii.

— Să fiţi mulţumiţi că nu vă cerem mai mult! Ei, fir-ar să fie! întări iar Vasile Rugină.

În vremea asta, băcăoanii din uliţă îşi făceau tot mai simţită prezenţa sub fereastra isprăvniciei, strigînd mînioşi.

Rezemat cu o mînă pe biroul său, ispravnicul şedea ca o statuie, zîmbind parcă mai mult pe dinăuntru, bucuros poate că lumea din uliţă nu părea să aibă nimica cu dînsul. Îl urmărea tăcut pe mai marele său care nu-şi mai găsea locul.

În cele din urmă, fierbînd de mînie, boierul se-ndreptă spre uşa pe care intrase, aruncînd în urmă vorbele:

— În definitiv, e treaba isprăvniciei! Să hotărască!

Rămas singur cu delegaţii unionişti, ispravnicul făcu, în sfîrşit, cîţiva paşi prin faţa biroului său, apoi zise:

— Mda, am luat act, domnilor! Puteţi pleca liniştiţi, că dorinţele vi se vor îndeplini întocmai.

— Altminteri nici nu se putea! se veseli, reţinut, morarul. Dar să nu vă fie cu supărare, să ne daţi în scris hotărîrea asta.

— Aveţi cuvîntul meu! răspunse ispravnicul mînios.

— Ne este de-ajuns, bădie Vasile, interveni Cracte, împăciuitor. De-altfel, astă seară avem întrunire publică, la care nădăjduim că vor fi de faţă cetăţenii de frunte ai tîrgului nostru.

— Sînt întru totul de acord cu domniile voastre şi voi căuta să fiu după aşteptări, zise ispravnicul, de data asta cu blîndeţe.

Neîncrezător, morarul ţinu totuşi să adauge:

— În caz că domnul ispravnic nu-şi respectă cuvîntul dat, trebuie să ia aminte că cetăţenii Bacăului mai au încă un cuvînt de spus.

Cu toate ameninţările auzite, Costache Paladi îşi dădu toată osteneala să pară binevoitor, conducînd delegaţia pînă la ieşire.

Întrunirea

Adunarea din seara aceea s-a ţinut în casele doctorului Barder.

Salonul cel mare, în care gazda plănuise să-şi deschidă un sanatoriu pentru bolnavii săi, părea neîncăpător pentru invitaţii lui Rosetti Teţcanul. Veniseră mai întîi cei cîţiva cărturari ai tîrgului, tineri absolvenţi ai Şcolii preparandale de la Iaşi; au intrat apoi, mai cu sfială, fruntaşi ai negustorimii şi ai meşteşugărimii, împinşi din spate de tejghetarii şi calfele lor, iar la urmă, lăsîndu-se cam mult aşteptaţi, s-au ivit şi cîteva bărbi ale boierilor ruginiţi, privind bănuitori într-o parte şi-n alta. Ar fi rămas ei poate pe undeva pe lîngă uşă, ca să poată pleca îndată ce nu le-ar fi convenit ceva, dar valul de calfe şi meseriaşi i-a împins spre locurile ce li se reţinuseră în faţă. S-au aşezat cuminţi pe scaune, făcîndu-le să trozească din încheieturi, sub greutatea trupurilor lor.

Fel de fel de gînduri sfredeleau capul lătăreţ şi stufos al boierului Răducănache Rosetti, în vreme ce nepotul său dădea mîna cu „ţăranul zdrenţăros de la Săuceşti” şi cu „negriciosul cela de morar”. Îi era ciudă pe el că-l poftise la întrunire, amăgindu-l că are să vină acolo toată protipendada tîrgului, şi cînd colo numai cîţiva boieri veliţi şi restul: bonjurişti şi calicime. Dar iată că nepotul i-a întrerupt gîndurile de o clipă, spunînd:

— Iubiţi cetăţeni ai Bacăului! Acum două sute cincizeci şi şapte de ani, pe dealurile de lîngă satul Iazu, comuna Petricica, din judeţul nostru, s-au întîlnit oştile lui Mihai Viteazul cu oştile moldoveneşti şi au pornit apoi împreună spre Cetatea de Scaun a Sucevei, împlinindu-se atunci, în anul 1600, pentru prima dată şi pentru scurtă vreme, visul de veacuri al românilor: Unirea!

Cuvîntarea lui Rosetti Teţcanul a înfierbîntat sala, fiind

întreruptă de ropote de aplauze şi strigăte entuziaste.

„Vasăzică de asta m-a poftit bonjuristul, să-i ascult balivernele lui despre Unire”, se pomeni vorbind în barbă Răducănache Rosetti, cu fruntea şi pometţii obrajilor vineţi de ciudă. Şi ca să nu-şi facă prea mult venin la inimă, şi-a astupat urechile sub işlic, încercînd să aţipească, cu capul plecat pe umăr. Dar ţi-ai găsit: strigătele celor din sală îl asurzeau de-a binelea, iar vorbitorii se rînduiau la cuvînt, înălţînd osanele Unirii. Ba încă balaurul cela de Rugină mai trăncănea şi altele:

— „Să nu mai fie privilegiuri! striga el ca un apucat, înaintea legii să fie toţi deopotrivă: boier, negustor, meşteşugar, ţăran, să fie tot una!”

Răducănache Rosetti a ţîşnit din scaun ca picat cu ceară:

— Da’ bine, morarule, nu-i destul c-am venit aici să te ascult? Voieşti să fii cu mine totuna? şi fără a mai aştepta răspuns, a dat să plece, împungînd cu barba spre oamenii buluciţi în uşa. N-a fost chip să străpungă ţesătura deasă de tîrgoveţi şi a trebuit să se întoarcă pe scaunul lui, aşezîndu-se cu spatele la vorbitori.

— S-a fi mîniet el, boierul Răducănache, a continuat zîmbind Vasile Rugină, dar n-aveam ce-i face. Asta-i vrerea norodului şi cu norodul nu te poţi pune împotrivă!

Nimeni din sală — afară de boierii veliţi — nu se mai îndoia că la apropiatele alegeri pentru deputaţi în Divanul Ad-hoc vor ieşi numai partizanii Unirii. Poate că nici ispravnicul Paladi nu se-ndoia de asemenea lucru, dar trebuia să cînte în struna boierilor cu mutre plouate, pe care-i călăuzea în grabă spre o uşă dosnică, în vreme ce unioniştii, în culmea entuziasmului, îl purtau pe braţe pe Ioviţă Valahul, care se ivise în faţa casei, tocmai la spartul întrunirii.

Capitolul V

ÎNCĂ UN PAS SPRE UNIRE

Şapte contra şapte

Văzînd că la tîrg nu-i pot astîmpăra pe unionişti, isprăvnicia a început să lucreze cu privighetorii de la sate, întăriţi cu potere de jandarmi. Era, de altminteri, vremea, căci începuseră alegerile pentru electorii din cuprinsul judeţului Bacău, care, la rîndul lor, urmau să aleagă pe deputaţii Divanului Ad-hoc de la Iaşi.

Pînă să prindă de veste căpeteniile unioniştilor, se aleseseră ca deputaţi de ţinut mai toţi boierii Sturzeşti, ori partizani de-ai lor. Cu greu au izbutit Rosetti Teţcanul şi Dimitrie Cracte să strecoare printre deputaţii ţinutaşi, în afară de ei, încă vreo cîţiva unionişti ca alde Ştefan Găburici de la Săuceşti, Ion Ababei de la Valea lui Ion, pe negustorul Mihalache Grigoraş şi pe morarul Vasile Rugină din Bacău. Din partea cărturarilor, pe Ionaş Lecca, sosit de curînd de la Iaşi cu veşti de la postelnicul Vasile Alecsandri.

Dar alegerile pentru Divanul Ad-hoc au fost stabilite pe neaşteptate pentru jumătatea lunii iunie. La colegiul din Bacău canditatul Ionaş Lecca, susţinut de unionişti, şi beizadea Grigore Sturza, omul marilor boieri, s-a votat de mai multe ori.

După fiecare votare, beizadea Grigore Sturza se aşeza pe un jilţ, pe aproape de urnă şi privea zîmbitor către alegători, pieptănîndu-şi barba cu degetele. Iar cu gîndul zbura la Iaşi, unde se şi vedea deputat în Divan şi pe urmă — de ce nu? — poate chiar Domn al Moldovei! Cînd a auzit rezultatul primului scrutin, a înghiţit în sec, bulbucîndu-şi ochii spre alegătorii pe care îi bănuia contra lui.

— Şapte contra şapte? Nu e cu putinţă, oameni buni! Socot c-aţi greşit. Să mai votăm odată!

S-a trecut la a doua votare care a avut acelaş rezultat. Beizadeaua s-a adresat cu acelaş glas uns cu miere către unionişti:

— Înţelegeţi, oameni bum, că eu nu am nimica împotriva tînărului ista băcăuan, pe care îl susţineţi şi nici împotriva unirii

Moldovei cu Valahia. Dar acolo, în Divan, trebuie să meargă un boier de frunte, care o mai fost şi cunoaşte treburile divăniceşti.

— O fi, boierule, că prea spui cu foc! i-a răspuns Rugină. Da' eu zic să mai meargă în Divan şi unul care n-a mai fost.

— Di ce te superi, măi morarule, măi? Că eu nu ţi-am făcut nimică. Ba, dimpotrivă, cu locul dintre viroage, ştii bine, ţi-am dat cîştig de cauză la proces, cu toate că...

— Lasă boierule, că nu eşti domnia ta omul care să te dai păgubaş, îl întrerupse morarul. Că m-ai purtat pe la judecată un an de zile şi dacă am cîştigat, a fost pe dreptate, măcar că domnia ta mai umbli cu vorbe că tot ai să-mi iei locul acela. Eu îţi spun răspicat: să-ţi pui pofta-n cui şi cu locul meu şi cu deputăţia! Că noi, aiştea care ne vezi, nu te votăm. Ei, fir-ar să fie!

Văzînd că n-o scoate la capăt cu zurbagiul de morar, beizadeaua îi întoarse spatele, grăind către Rosetti Teţcanul, mai în şoapta:

— Gîndeşti-ti bini, Teţcanule, ci faci! Măcar acum în ultimul ceas. Că tot n-o să izbutiţi să trimiteţi deputatul vostru în Divan. Să nu-ţi pară rău la urmă.

— Mai bine să-mi pară rău că n-am votat pe „duşmanii ţării”, decît să-mi pară bine c-am fost alături de nişte „cruzi vînzători”[4], i-a răspuns tînărul boier cu zîmbetul pe buze.

— Vai! Vai! Vai! Cum v-o sucit gîndurile ficiorul cela bonjurist al vornicului Alecsandri! se tînguia beizadeaua, trecînd mai departe la celălalt bonjurist. Şi tu Dumitrache, vecine, nu cred să fi uitat că tătîne-tău s-o pricopsit cu moşia de la Săuceşti, pe care ai moştenit-o, în vremea luminatului domnitor Mihalache Sturza. Vezi dar că datoria domniei tale...

— Îmi cunosc datoria! l-a întrerupt scurt şi Dimitrie Cracte. Să trecem mai bine la a treia votare. Poate că vreunul din domniile voastre se va răzgîndi, amintindu-şi de datoria ce o au faţă de Moldova.

Rostite cu multă însufleţire, cuvintele lui Cracte au făcut să tresară bărbile evgheniţilor, privindu-se cu spaimă unul pe altul. Dintre aceştia, Răducănache Rosetti întîrziase la vorbă cu nepotul său, în apropierea unioniştilor. Dar cînd a simţit aţintite asupra sa şase perechi de ochi holbaţi, a ţopăit iute spre grupul bărboşilor.

---

[4] Aluzie la poezia „Moldova în 1857” de V. Alesandri

Şi s-a trecut la a treia votare, în timpul căreia beizadeaua a cîntărit din nou sorţii alegerii sale. Cu Vasile Rugină şi cu cei doi tineri boieri se dumirise. Se gîndea acum la ceilalţi. De cărturarul Ionaş Lecca nu era chip să se apropie. Îl ştia apucat într-o parte ca şi pe bonjuristul de frate-său, Enache Lecca, cel care îşi arătase coarnele liberale în vremea revoluţiei. Nici cu Ion Ababei nu s-ar fi putut înţelege: aista îi răspunde numai în pilde şi parabole, ca Nastratin Hogea. Mai rămînea negustorul Mihalache Grigoraş şi ţăranul de la Săuceşti. Cu negustorul s-ar putea încerca: e om paşnic şi supus, dar el se află acolo prin voinţa feciorului său, Pavăl, care s-a dat cu zurbagiii. Şi mai curînd şi-ar rupe mîna decît să se întoarcă acasă cu vestea că a ieşit în alegeri un deputat antiunionist. De altfel îi auzea parcă şi glasul afară, în uliţă, unde gloata se foieşte de azi dimineaţă. Cu toate acestea, boierul avea credinţa că cu negustorul s-ar putea încerca ceva, ca să-l tragă de partea lui. Şi dacă n-o să meargă cu negustorul, are să încerce cu ţăranul. Că doară e un răzeş care are pămîntul hat în hat cu moşia lui. Răzeş — vorba vine — că nu mai stăpîneşte nici un sfert din pămîntul ce l-a avut.

Şi după a treia votare tot şapte voturi contra şapte...

S-a ridicat atunci de la locul lui, din spatele unei mese pe care erau aşezate urna şi o cruce mare, boierul Şepte-Sate, prezidentul comisiunii de alegeri, întrebînd îngrijorat:

— Ţe facem, domnilor? Trebuie să hotărîţi odată! Măria sa caimacamul aşteaptă... Pe cine anonsăm ales?

— Pe amîndoi, dacă nu e cu putinţă altfel, răspunse Teţcanul.

— Asta nu se poate! se-ncruntă prezidentul. Numai un deputat avem poruncă să trimitem în Divan, din tîrgul Bacăului. Numai unul!

— Şi acela aţi vrea să fie contra Unirii, se vîrî în vorbă Rugină, cum îi era obiceiul.

— Asta nu se ştie! zise beizadeaua.

— Ba se ştie! mai cuteză morarul. Că domnia ta nu eşti cu gîndul la Unire, ci mai curînd la Domnie.

Ca să nu-l înfrunte pe morar, prezidentul reveni la întrebarea dintîi:

— Ţe faţem, domnilor? Ţe faţem? Hotărîţi odată!

După o scurtă tăcere, beizadeaua vorbi din nou cu glas îndulcit:

— Eu zic să mai vorbim o dată. Dar nu acu, ci mai tîrziu, astăseară, după ce ne-om hrăni cu ceva, că sîntem lihniţi de foame. Poate că pe stomacul plin o să fim mai înţelepţi.

N-a fost nimeni împotrivă. S-au înţeles ca la ceasurile unsprezece din noapte să voteze a patra oara.

— Dar să vină toată lumea la ceasul stabilit! adaugă grijuliu candidatul boierilor veliţi, privind cu subînţelesuri către prezident.

— Nici o grijă, boierule! Nu te lăsăm noi la o aşa mare nevoie, îi răspunse Vasile Rugină, ieşind împreună cu Găburici şi negustorul.

Cine sapă groapa altuia...

Cînd alegătorii au ieşit de la judecătorie, se-nserase de-a binelea. Unioniştii, care aşteptaseră în uliţă, au izbucnit în urale, înconjurîndu-i cu dragoste pe delegaţii lor. Aflînd de rezultatul nedecis erau gata să se repeadă spre grupul boierilor Sturzeşti, dacă nu intervenea Rosetti Teţcanul:

— Aveţi răbdare, fraţilor! Alegerile nu s-au terminat. Pînă la urmă tot noi o să biruim!

Domoliţi de cuvîntul Teţcanului, tîrgoveţii se-mprăştiară grupuri-grupuri pe uliţe, discutînd cu aprindere.

În dreptul crîşmei lui Sandu Bacalu, Ştefan Găburici s-a despărţit de jupîn Mihalache şi feciorul său. În crîşmă trebuia să-l găsească pe Ioviţă Valahul, cum avuseseră înţelegere de dimineaţă. Nu era acolo. Se aşeză să-l aştepte. Mai erau destui cheflii la ora aceea, stînd la mese, cu ulcelele de vin dinainte şi pălăvrăgind gălăgioşi. Nici nu băgaseră de seamă intrarea ţăranului cu cocarda tricoloră pe piept.

A cerut şi el o ulcică de vin, nădăjduind că între timp va sosi şi valahul. Dar băietanul care i-a adus ulcica i-a şoptit tainic:

— Omul ce-l cauţi, bădie, a fost şi a plecat.

— De unde ştii tu pe cine caut eu? îl întrebă, prudent, ţăranul.

— Mi-o spus chiar el. Şi cine nu-l cunoaşte acum pe Ioviţă Valahul?

— Cînd o fost pe aici?

— Să fie vreun ceas. Dar o spus că se-ntoarce.

Găburici a băut şi s-a răcorit, apoi a căzut pe gînduri.

Încerca mai ales să ghicească unde ar putea fi valahul.

— Ioviţă Valahul e în primejdie!... Te aşteaptă în vale, la capătul podului dinspre Arămeşti...

Mai întîi, lui Găburici i s-a părut că e un gînd de-al lui răzleţ, dar în clipa următoare întoarse capul spre ferestruica din spatele lui şi o văzu închizîndu-se, fără să fi aflat cine-i şoptise. Privi apoi prin crîşmă: cîţiva cheflii, care mai rămăseseră la masa de lîngă uşă, îşi vedeau înainte de taifasul lor, iar calfele strîngeau talerele şi ulcelele de pe celelalte mese. Doar crîşmarul lipsea de la tejghea, numai pentru cîteva clipe însă, fiindcă s-a ivit de-odată din spatele tejghelei.

„N-o fi fost chiar el cel care mi-a şoptit prin ferestruică?” se gîndea răzeşul cu mare mirare. Fără să mai întrebe ceva, a plătit şi a ieşit. Afară, întunericul nopţii îl învălui ca un nor negru şi rece. Stătu cîteva clipe pînă desluşi luminiţele prăvăliilor şi caselor de pe Uliţa Ţigănimii, care ducea către apa Bistriţei, pînă la podul Călugărilor.

Rareori se abătea vreun tîrgoveţ prin mahalaua aceasta după căderea nopţii. Iar ţăranii de la Arămeşti şi din alte sate de peste Bistriţa, care întîrziau pe la tîrg, nu se încumetau să treacă podul decît în grupuri şi totdeauna pregătiţi să se apere de atacurile neaşteptate ale bandelor de ţigani. Dar Găburici n-avea vreme de stat în cumpănă. Prietenul său se afla în primejdie şi aştepta poate ajutorul lui fără întârziere. De aceea, după ce se obişnui cu întunericul, o apucă grăbit pe uliţă, strîngînd bine pe sub suman măciuca lui scurtă şi noduroasă de corn.

Cît a trecut pe lîngă dughenele şi prăvăliile cu ochiuri de geam luminate, a mers fără teamă. De îndată însă ce au început să se înşire cocioabele şi bordeiele ţiganilor, şi-a ascuţit privirile şi auzul, mergînd pe mijlocul uliţei, cu pas grăbit. Chipuri lăieţe şi înfricoşătoare se vedeau moţăind prin crăpaturile uşilor ori prin ochiurile din băşică de porc, la lumina slabă a vreunui opaiţ, ori în jurul focului de pe vatra.

Înainte de a ajunge la podeţul de peste pîrîu, Găburici s-a simţit deodată cuprins tocmai de mîna în care ţinea măciuca, dar nu cu duşmănie, trăgîndu-l spre un zaplaz înalt, unde auzi glasul şoptit al lui Ioviţă:

— Stai liniştit, bădie Ştefane, să vezi ce-o să se-ntîmple acum!

Simţind alături braţul vînjos al valahului, ţăranul se făcu una cu zaplazul, privind înainte, spre podeţul pe sub care se auzea clipocind apa pîrîului. N-a trecut multa vreme şi o mogîldeaţă se ivi pe uliţă, venind tiptil dinspre tîrg. Ajungînd la podeţ, s-a oprit ca şi cînd ar fi vrut să scruteze întunericul înainte, către păduricea din vale. Şi tot orbecăind aşa, numai iată că ies de sub podeţ, ori cine ştie de unde, vreo patru, cinci vlăjgani, care aruncă o pocladă pe capul mogîldeţei şi încep a-i căra la ciomege pe spinare şi pe unde nimereau. Doborît în ştoalnă, sub ploaia loviturilor, nu era greu de desluşit glasul lui Stamate, ţipînd de mama focului:

— Staţi, măii!... Daţi-mi drumul!... Lăsăţi-mă, baragladinilor!... Nu mai daţi!... Eu sînt!... Nu sînt eu acela! Staţi!...

Pînă să-l înţeleagă şi să-l recunoască, năimiţii[5] şi-au dus treaba pînă la capăt.

— Ei, ai văzut? l-a ghiontit valahul pe Găburici, sub zaplaz.

— Văzut! zise ţăranul, zîmbind pe întuneric, dar cu pielea zburlită pe dînsul.

— Socot c-ai înţeles pentru cine era pregătită buşeala aceea.

— Am înţeles eu, dar...

— Dar nu pricepi, nu-i aşa? Am să te lămuresc eu pe drum. Să ne întoarcem degrabă la crîşmă. Boierii sînt acolo, într-o odaie. Aşteaptă veste de la căpitan şi cine ştie ce mai pun la cale. Mergem tot pe hudiţa pe care am venit eu. E mai de-a dreptul. Fuguţa, bădie Ştefane!

La crîşmă, cei din urmă cheflii plecau şi băiatul de prăvălie se pregătea să strîngă obloanele.

— Dumneata, bădie Ştefane, intri în crîşmă şi te aşezi la masa unde ai mai stat, dar cu faţa spre fereastra odăii din fund şi aştepţi. Eu am să veghez, de afară. Să n-ai nici o grijă. O să vedem ce o să se mai întîmple, spuse Ioviţă cu gîndul la cea mai bună rînduială.

Zis şi făcut.

Cînd l-a văzut în prăvălie pe ţăran, crîşmarul a făcut ochii mari:

— Ce-i cu tine, Găburiciule? Parcă plecaseşi?

— Mda, plecasem, dar am uitat să-mi beau ulcica cu vin,

---

[5] Oameni plătiţi pentru anumite servicii.

zise răzeşul, vorbind într-o parte. Că doară ţi-am plătit-o toată şi n-o băusem nici jumătate.

— Păi, ulcica aceea n-o mai fi, c-a strîns-o băiatul. Dar dacă vrei, îţi aduc alta. Numai s-o bei repegior, că trebuie să închid. Pendula mea din odaie a bătut de mult, zece ceasuri.

— Şi eu mă grăbesc, dar iaca, m-o pălit şi foamea. Poate îmi dai şi ceva să mănînc.

— Nu am decît brînză şi ceapă verde, dacă pofteşti.

— Bună şi aceea. Nu e timpul să fac nazuri.

Crîşmarul trecu de după tejghea, de unde pieri pe o uşă. Găburici s-a aşezat la masa din fund. Băiatul i-a adus ulcica de vin şi talerul cu porţia de brînză şi ceapa verde şi cînd să vîre în gură prima îmbucătură, auzi paşi grei apropiindu-se. Întorcînd privirile, văzu lîngă el burdazanul înfăşurat în antereu verde al beizadelei Grigore Sturza, iar mai departe, lîngă tejghea, se ivi iarăşi mutra asudată a crîşmarului. Găburici s-a dumirit îndată de unde venea boierul, dar şi-a văzut de mîncare.

— Ci faci aici, Ştefanache taică? i-a zis boierul, cu glasul său muiat în miere.

— Ce să fac, boierule? Iaca îmbuc şi eu ceva, că vorba ’neatale, mi-i lehamite de atîta votare, răspunse ţăranul.

— Apoi vezi, dacă vă încăpăţînaţi? Nu înţăleg di ce ţineţi voi la bonjuristul cela di Ionaş Lecca. Că nici măcar nu-i ceva di capul lui.

— N-o fi, boierule, dar noi ştim ce vrea. Şi vrerea lui e şi a noastră.

— Ei, lasă, lasă! Că şi eu ştiu care vi-i vrerea, zise beizadeaua aşezîndu-se pe un scaun de cealaltă parte a mesei. Tiii! Dar ce mănînci acolo, măi Găburiciule? Brînză cu ceapă?!

— D-apoi cum, cucoane! Asta-i mîncare boierească! Măcar că noi, ţăranii, ne împuţim gura cu ceapă, iar brînza o mănîncă boierii.

— Dă-o încolo di ceapă, măi Ştefanache, măi! Ia adu-ne, Bacalule, nişte friptură di gîscă la tavă, că doară nu-s alegeri în toate zilele. Vorba ceea: „dacă e pricină de frăţie, să facem frăţie!” Şi boierul făcu semn către crîşmar, care se şi înfiinţă cu friptura, de parcă ar fi avut-o pregătită după tejghea.

Dar răzeşul îl refuză scurt:

— Nu te osteni, cucoane, că eu tot brînza cu ceapă mănînc.

— Di ce, măi Ştefanache? Nu-ţi place friptura di gîscî?

— Ba nu, frăţia cu boierii nu-mi place.

Şi Găburici se trase mai spre colţul mesei, ferindu-se de tava cu friptură de gîscă aburindă şi îmbietoare.

Boierul înghiţi în sec, dar nu se dădu bătut. Coborî numai glasul şi se plecă mai mult peste masă, suflîndu-i în talerul cu brînză, ca să n-audă crîşmarul:

— Prost eşti, măi Ştefanache, măi! Ci ti vîri tu în treburi d-aistea politiceşti! Cînd ai putea să trăieşti liniştit în sat la tine, în Săuceşti! Ce-ţi trebuie? Pămînt? Îţi dau eu cît vrai! Să ai mai mult decît ai moştenit tu de la taică-tu! Unde ţi-ar place? Sus pe coastă, lîngă Frăsinet, ori în vatra satului, lîngă cele două falce ale tale?

— Degeaba, boierule! Cum nu-mi place gîsca asta friptă a dumitale, tot aşa nu-mi trebuie nici pămîntul ce mi-l dăruieşti acum! zise Găburici stăpînit, troznind în dinţi un căpătîi de ceapă.

— Di ce, măi? Tu nu ti zbaţi pentru avere?... Pentru ce ti zbaţi? Ce o să-ţi aducă ţie Unirea? se burzului boierul.

— Eu nu mă zbat pentru avere, boierule! Eu mă zbat ca să nu mai fie opreligte şi asuprire. Şi poate că Unirea are să ne aducă şi o bucurie ca asta, dacă nu s-or amesteca şi acolo boierii cei mari ca dumneata, îi răspunse ţăranul semeţ.

Beizadeaua simţi un alt nod în gît. Cum îi mai venea să-l ia la palme pe ţărănoiul ista obraznic, dar îşi stăpîni mînia, pieptanîndu-şi barba cu degetele inelate ale dreptei, în vreme ce cu stînga scoase o pungă de piele de la brîu şi i-o puse ţăranului pe masă, lîngă talerul cu brînză şi ceapă, grăindu-i:

— Uite ce e, Gaburiciule, ştiu că eşti om nevoiaş. Ia di colea punga aiasta cu galbeni şi nu mai veni astăseară la votare. Şi să ştii, aiasta-i pe lîngă pămîntul ce-ai să primeşti negreşit.

Ştefan Găburici dădu pe gît restul de vin din ulcică şi ridicîndu-se îi zise boierului peste masă, cu mustăţile zburlite:

— Ia-ţi banii, boierule! Că nu-mi vînd eu cugetul, să ştii!

În clipa aceea a intrat pe uşă şi Ioviţă. La vederea lui, beizadeaua ascunse repede punga în buzunarele antereului şi din cîţiva paşi ajunse lîngă Bacalu, dincolo de tejghea, strigînd ca un smintit:

— Săi, crîşmare, c-aiştea vor să mă jăfuiască!

— Nu te teme, boierule, că noi n-avem trebuinţă de galbenii dumitale, îi spuse valahul. Iar dacă e cineva aici care vrea să

jefuiască apoi acela eşti tocmai domnia ta. C-ai vrut mai întîi să iei viaţa creştinului ăsta, iar acum ai cutezat să-l jefuieşti de cinste. Dar să ştii că n-ai avut noroc. Slujitorul dumitale, căpitanul Stamate, a căzut singur în capcană.

— Ce căpitan? Ce capcană? se burzului boierul, tremurîndu-şi barba răvăşită.

— Apoi cum nu ştii nimica, nimica să se aleagă, adăugă răzeşul. Şi amu să mergem la votare, valahule, c-am auzit pendula crîşmarului bătând trei sferturi după ceasuirile zece. Beizadeaua rămase o clipă zăpăcit, privind după cei doi, şi apoi o zbughi şi el pe uşă, răsturnînd scaunele dinaintea lui cu poalele desfăcute ale antereului.

— Dar cu gîsca cum rămîne, cucoane? Nu mi-o plăteşti? strigă crîşmarul după el.

— Dă-o dracului di gîscă! Nu mi-o folosit la nimică! răspunse boierul închizînd uşa.

Ileana Coculeana

De ziua sfinţilor Petru şi Pavel, în casa negustorului Mihalache Grigoraş era în fiecare an mare chiloman de cînd veniseră pe lume cei doi copii ai săi, Pavăl şi Ileana-Coculeana.

Sărbătoarea era aşteptată acum cu şi mai multă nerăbdare de cei doi tineri, findcă Pavăl, pe lîngă hiritismosul numelui, împlinea şi vîrsta de douăzeci şi unu de ani, iar Ileana-Coculeana avea dreptul să se laude cu optsprezece primăveri.

De cum se luminase de ziuă, Coculeana pusese toată casa în fierbere. Pe Pavăl îl însărcinase cu poftirea musafirilor, pe jupîn Mihalache îl oprise să mai deschidă prăvălia, măcar că în tîrg era mare iarmaroc, iar dînsa şi coana Marghioliţa, ajutate de o slujnică, aveau treburi pînă peste cap, în casă ori pe la bucătărie.

Toate au mers cum au mers, dar cînd a fost să-şi aleagă rochia cu care avea să se-mbrace, ori să-şi rînduiască într-un fel părul bogat, mult a mai avut de furcă Coculeana. Căci la optsprezece ani nu-i lucru uşor pentru o fată să se hotărască ce rochie să-mbrace şi cum să-şi pieptene părul, ca să placă unei anumite persoane.

S-apropia prînzul, şi Coculeana îmbrăcase trei rochii, dar nu părea mulţumită de nici una. Părul negru, cu sclipiri roşietice, şi-

l purtase mai întîi revărsat pe umeri, în unduiri dese, apoi strîns într-un coc mare, prins cu spelci, iar în cele din urmă şi-l împletise în două cozi late, care-i atîrnau în faţă, făcîndu-şi mereu de lucru cu vîrfurile lor.

De fiecare dată o întrebase pe coana Marghioliţa, care-şi făcea drum prin odaia ei:

— Ce zici, mamaie, îmi şade bine?

Şi mamă-sa, după ce ofta, ori îşi ştergea o lacrimă, îi răspundea cam aşa:

— Eşti un îngeraş, fata mamei. Oricum te-ai găti tot îţi şade bine.

I-ar fi spus ea, coana Marghioliţa, mai multe, văzînd-o aşa frămîntată, dar făcea ce făcea prin casă şi pleca iar după alte treburi pe la bucătărie. În schimb Pavăl, care pretindea că şi-a dus la capăt misia lui, o necăjea de cîte ori trecea prin casă:

— Tiii! Ce mai coc! Parcă ar fi turnul lui Ştefan cel Mare de la Piatra!

Sau cînd o găsea într-o rochie de ştofă şi prea închisă la gît:

— Vai de mine şi de mine! Lumea se sufocă şi tu te pregăteşti ca pentru carnaval!

Ce mai încolo şi-ncoace, Pavăl era un uricios! De aceea Coculeana nici nu-i răspundea, dar îşi pieptăna din nou părul şi-şi căuta altă rochie.

Numai jupîn Mihalache nu-i călca prin odaie. Îl auzea pe dincolo, prin celelalte odăi, tuşind şi căutînd ceva, şi-şi vedea apoi de treburile lui pe afară.

Dar, vorba ceea, de ce ţi-e teamă tot nu poţi scăpa. Numai ce a deschis uşa şi tataia parcă aştepta acolo, pe canapea, neîndrăznind să intre în odaia fetei, unde o auzea cîntînd, suspinînd, pufnind şi iar cîntînd. De spaimă, fata a vrut să se retragă, dar jupîn Mihalache a prins-o de mîna şi a oprit-o în dormitor, grăindu-i:

— Coculeana tatii, nu vrei să stăm puţin de vorbă amîndoi?

— Ba da, tataie, dar am atîta treabă! Şi iaca, acuşi trebuie să pice musafirii! încercă fata să scape de aşa discuţie.

— Lasă că mai este vreme pînă ce or veni musafirii! Şi apoi, n-avem mult de vorbit, adaose tatăl.

— Bine, tataie! Să vorbim, dacă spui matale! Dar eu nu-nţeleg ce am putea vorbi? mai încercă Coculeana, ţuguind buzele a supărare prefăcută.

— Uite ce e, fata tatii, începu jupîn Mihalache; tu zici că nu avem nimica de vorbit, dar zilele acestea ai împlinit optsprezece ani şi...

— Şi ce-i cu asta, tataie?

— N-ar fi nimica, dacă ai fi fata cuminte şi liniştită de mai înainte. Dar, de cîtăva vreme, ba eşti veselă, ba eşti tristă. Te zbuciumi într-una, parcă te frămînta ceva...

— Bine, tataie, dar ai spus singur că am optspezece ani! N-am dreptul să fiu veselă sau tristă? se bosumflă Coculeana, alintîndu-se.

— Nu-i chiar aşa cum spui tu, Coculeana tatii. Nu poţi să fii veselă, ori tristă, fără temei. Mă tem că s-a petrecut ceva în inimioara ta.

— Păi vezi, tataie, că ştii?

Jupîn Mihalache tresări, cu gura deschisă şi cu bărbuţa-i roşie, atîrnînd strîmb, ca un vînător ce se trezeşte în faţa vînatului fără armă. Mormăi:

— Vezi că eu... eu nu ştiu sigur... Bănuiesc numai.

— Păi şi eu tot... bănuiesc numai... şi cînd am să fiu sigură am să-ţi spun, tataie! zise Coculeana, rîzînd şi îmbrăţişîndu-l.

— Aşa?! Atunci e bine, fata tatii!

Şi jupîn Mihalache rămase mofluz şi zăpăcit pe sofa, pierzînd şirul întrebărilor ce mai avea de pus, în vreme ce Coculeana se ridicase şi trecuse iute în odaia ei.

După ceasurile douăsprezece au venit cei dintîi musafiri: nişte fete şi băieţi, feciori de negustori, prieteni de-ai lui Pavăl şi ai Coculenei. I-a primit Pavăl, fiindcă Ileana încă se mai necăjea cu nişte zulufi pe frunte, după ce cozile şi le răsucise melc deasupra urechilor şi îmbrăcase o rochie albă, subţire, de mătase chinezească. Văzînd-o, Pavăl s-a minunat:

— Ei, aşa mai zic şi eu că eşti o adevărată Ileana Cosînzeană! Acum poate să vină şi Făt-Frumos!

Dar Făt-Frumos nu prea se grăbea să vină. Se lăsa aşteptat. Coculeana i-a văzut apoi intrînd pe poartă pe toţi ceilalţi: pe Iancu Gheorghiu Budu cu lăuta într-o mînă, însoţit de un cobzar bătrîn, pe Ştefan Găburici din Săuceşti, cu fecioru-său Gheorghiţă, apoi cîţiva negustori vecini, cu nevestele şi doi tineri boieri unionişti. Numai Ioviţă Valahul şi Vasile Rugină nu se mai iveau. Şi cît ar mai fi vrut Coculeana ca cel dintîi musafir să fi fost Ioviţă Valahul! I-ar fi ieşit chiar dînsa în cale, l-ar fi luat

de mînă şi ar fi ocolit împreună, numai ei doi, grădina cu flori. Ori s-ar fi aşezat pe banca singuratică de la marginea grădinii, unde a stat atîtea seri singură, aşteptîndu-l din depărtări.

Pe cînd îşi făcea asemenea închipuiri, iată că uşa de la odaia ei s-a dat de perete şi Pavăl s-a ivit ca o furtună:

— Hai, surată Ileana Cosînzeană, c-au sosit toţi mosafirii.

— Chiar toţi? a îngăimat ea, speriată, lăsîndu-se moale pe un jilţ.

— Da, toţi! Numai Teţcanul şi Dimitrie Cracte au trimis vorbă c-or să vină oleacă mai tîrziu.

— O venit şi?... mai încercă surioara să-ntrebe, fără să termine vorba, gîtuită de fiori.

— Da, o venit şi Făt-Frumos, călare pe un cal pag!

— Nu zău, Pavăl, o venit?

— Cînd îţi spun! Vino să-l vezi, că şi dînsul arde de nerăbdare să te vadă!

Şi nebunul, uriciosul, zănaticul de Pavăl a apucat-o de o mîna, cum ar fi luat o păsărică de o aripă, zburînd cu dînsa prin uşile deschise, prin ogradă, pînă la chioşcul din grădină. Acolo, într-adevăr, părea să fi venit toţi musafirii, chiar şi mulţi neaşteptaţi, de vreme ce printre ei se află Ioviţă Valahul, gătit în haine noi, jumătate ţărăneşti, jumătate de tîrg.

— Sînt optsprezece bujori albi şi curaţi cum ţi-s anii şi inima matale, duducuţă Ileana Cosînzeană, şi numai unul roşu, sîngerat de inima mea, zise Valahul, întinzîndu-i un braţ de bujori.

Iar hîtrul de Vasile Rugină, de alături, a adăugat, mai mult către musafiri:

— Mi-o făcut harcea-parcea grădina cu flori din faţa morii alegîndu-i pe cei mai ochioşi, zicînd că pe dînsa n-o întrece nici unul din frumuseţe şi mireasmă.

Coculeana n-a auzit decît vorbele dulci ale valahului şi-ncă nici pe acelea pînă la capăt, căci s-a pomenit luată parca de un vîrtej, în mijlocul căruia se aflau numai ei doi. S-a trezit tîrziu, aşezată la masă, între Pavăl şi Gheorghiţă, măcar că Ioviţă ar fi vrut s-o ştie lîngă el, dar Vasile Rugină a sărit cu gura lui mare de alături:

— Mai pune-ţi pofta-n cui, valahule! Ori ţi s-a urît să stai colea între doi tîlhari ca mine şi Ştefan Găburici?

Ioviţă n-a mai avut ce face. A rămas acolo, mulţumindu-se

că o are în faţă pe Coculeana.

Petrecere neterminată

Petrecerea s-a pornit cu rachiu de tescovină îndulcit cu candel ars, turnat în ceşti de lut chiar de jupîn Mihalache, apoi cu gustări felurite, pregătite cu multe mirodenii de mîna coanei Marghioliţa. Snoavele şi anecdotele, povestite după priceperea fiecăruia, făceau înconjurul mesei. Iar cîntecele vesele din cobză şi lăută, însoţite nu numai de glasul duios al lui Iancu Budu, ci şi de al celorlalţi meseni, răsunau în chioşcul din grădină pe măsură ce rachiul atingea coardele simţitoare.

Avînd în dreapta pe cobzar şi cu stînga petrecută după gîtul lui Ioviţă, Vasile Rugină era tartorul petrecerii. Că nici la asemenea lucruri nu se afla nimeni în tîrgul Bacăului care să-l întreacă. Vocea lui puternică de egumen acoperea glasul tremurat al lui Iancu Budu, cîntînd melodia aflată pe buzele tuturora:

„Sună, sună
Şi răsuna!
Sună pietricica-n vale,
Puica mă plînge cu jale...”

Şi îndată o schimba, făcînd cu ochiul spre valah:

„Trandafir de la Moldova,
Te-aş iubi, dar nu ştiu vorba!
Trandafir de la Bacău,
Vină să te iubesc eu!...”

Dacă ostenea cu cîntecelc, se lua cu şuguielile, cu înţepăturile, îndreptate tot spre valah, că el îi era mai drag:

— Tu de ce nu cînţi? îi zicea el.

— Nu mă pricep să cînt, bădie Vasile.

— Păi atunci, ce fel de haiduc eşti tu, măi? La cîntat nu te pricepi, să bei nu te pricepi şi, după cît se pare, nici să mănînci. În schimb, prea te uiţi galeş peste Milcov, colea...

— Ia, nu-l mai necăji, morarule, că-i destul de cătrănit, nelăsîndu-l să şadă lîngă aleasa inimii lui, sări în ajutorul valahului Ştefan Găburici.

— Ba, să-mi fie cu iertare, că deocamdată ne veselim la o petrecere pentru hiritismosul lui Pavăl. Pe urmă, om vedea noi ce-a mai hi. Şi ca să ajungă lîngă un boboc de fată ca Ileana-

Coculeana, trebuie să soarbă atîtă vin şi răchie, măcar cîtă apă-i pe Milcov.

— Dacă-i aşa, n-are decît s-aştepte un an de secetă, că atunci nu-i cine ştie ce de el, adăugă Pavăl.

— Cu toate acestea, sări Iancu Budu de la locul lui, pîrîul ista ţine despărţite una de alta, două ţări surori, două fiinţe ale aceleiaşi mume îndurerate, adăugă el cu gîndul la necazurile lor.

Tocmai cînd Iancu Budu se pregătea să-ndemne mesenii la cîntare, iată că sosesc şi cuconii Rosetti Teţcanul şi Dimitrie Cracte. Jupîn Mihalache le ieşise întru întîmpinare, cu multe plecăciuni, poftindu-i să ia loc la masa din chioşc, pe două jilţuri rămase goale de la început.

— Răbdare, frate Iancule, răbdare, spuse Teţcanul, aşezîndu-se după ce se înclină în faţa tuturor. Poate că nu-i departe ziua cînd vom întinde hora noastră cea frăţească, după cum ţi-i vrerea şi spune şi cîntecul.

— D-apoi nu ştim cîtă apă a mai curge pe Milcovul ăsta blestemat, coane Costache, zise Rugină, dar vinul ştiu că are să curgă gîrlă astăzi din damigenele lui jupîn Mihalache. Că doar un singur flăcău are şi îl cheamă Pavăl, bată-l norocul să-l bată!

— Să trăiască întru mulţi ani! îi urară cei doi boieri, ridicînd paharele degrabă umplute de gazdă.

Morarul continuă apoi cu chef:

— Doar o Ileană-Coculeană are coana Marghioliţa, care Ileana a primit azi optsprezece bujori albi şi numai unul roş, de la cineva ce-i este drag.

— Să trăiască şi să-nflorească mulţi ani, dimpreună cu cine-i este drag! închinară iarăşi oaspeţii.

— Ca şi pentru alte bucurii ce or mai veni de acum încolo! mai adaose morarul, dînd cu cotul spre valah.

— Bucurie mai mare ca aceea trăită deunăzi, cînd am înfrînt pe duşmanii Unirii, ce mai vrei, bădie Vasile? zise Pavăl, umplîndu-i din nou paharul,

— A fost o bucurie numai pe jumătate, îi răspunse morarul. Cum s-ar zice, ne-am învins unii pe alţii, dar n-a cîştigat nimeni. Că tot şapte contra şapte a rămas şi la cea de pe urmă votare.

— Ba am cîştigat noi, morarule, să fim drepţi, sări şi Dimitrie Cracte. Că dacă n-a ieşit nici un deputat unionist la Bacău, nu trimitem în Divanul Ad-hoc nici pe vreun boier ruginit. Afară dacă...

— Afară dacă... ce? întrebară deodată toţi mesenii, unii prin grai, alţii cu privirile, lăsînd paharele din mîini.

— Afara dacă trimisul caimacamului n-o fi măsluit rezultatele alegerilor, completă Cracte, arătînd o faţă încruntată, nepotrivită cu petrecerea.

Cîteva clipe se lăsă o linişte apăsătoare. Se priveau unii pe alţii, roşi de întrebări, neîndrăznind să le rostească. Tot Vasile Rugină avu mai mult curaj:

— Cum adică? Şepte-Sate ar putea să spună la Iaşi că Grigore Sturza este alesul băcăuanilor? Ei, fir-ar să fie!

— Socrate Şepte-Sate ar putea să spună şi asta, interveni Rosetti Teţcanul. Ori ar putea să-l convingă, într-un fel sau altul pe Ionaş Lecca, să dea scrisoare că renunţă a mai candida. Repet: s-ar putea, măcar că nu avem nimic sigur. Ceea ce este sigur şi am aflat înainte de a veni aici, este că Şepte-Sate a plecat azi cu o trăsură la Săuceşti şi mîine dimineaţă va porni cu rădvanul împreună cu Grigore Sturza spre Iaşi.

— Dacă pleacă de tot, asta încă-i o veste bună, zise Budu.

— Nu se ştie, continuă Teţcanul. S-ar putea să plece de tot şi s-ar putea să revină. Atîrnă de ce va izbuti el la Iaşi. Deocamdată a plecat cu un document semnat de boierii duşmani ai Unirii şi de slugile lor de la ispràvnicie, prin care se zice că dă de ştire caimacamului că colegiul din Bacău n-ar fi pentru Unire.

— Ia te uită, huiduma! Nu vă spuneam eu? Aista trebuia cotonogit de cum a venit la Bacău, se-nfierbîntă morarul.

— Cum de nu ne-am întâmplat şi noi la plecarea boierului! I-am fi urat drum bun după cuviinţă, zise Valahul zîmbind pe sub mustaţă.

— De asta n-a scăpat el, zise Cracte. De la casele lui Mavromati Sion şi pînă la podul dinspre Săuceşti au ieşit în stradă, cum au văzut careta. Negustorii şi meşteşugarii, împreună cu ţăranii ce se-ntîmplaseră pe uliţe, şi-au arătat părerea lor de rău: „Călătorie sprîncenată, boierule!... Să te-ntorci cînd te-om chema noi!” şi altele ca acestea. Ba încă nişte tineri de pe lături au început a arunca cu pietre şi pulbere după el. Prea mult nu se puteau apropia, căci careta era însoţită de cîţiva jandarmi călări, avînd în frunte pe căpitanul Stamate.

— Bietul căpitan! Cine ştie ce-o mai păţi şi din asta! cobi Valahul.

— Iar noi ce facem? Stăm şi aştepătm întoarcerea de-apoi a lui Şepte-Sate? se agită îngrijorat Ştefan Găburici.

— Bine-ai grăit, bădie Ştefane, zise Teţcanul. N-am stat şi nu vom sta cu braţele încrucişate. Tocmai vroiam să vă spunem ce am făcut şi ce vom face.

— S-auzim! prinseră curaj cu toţii, privindu-l ţinta pe tînărul boier.

— Ei bine, am făcut şi noi o scrisoare semnată, de mai mulţi boieri, care nu-s de părerea lui Vogoride. Şi-n scrisoarea asta am cerut să fie anulate alegerile de zilele trecute, fiindcă, dacă la noi nu s-a ales nici un deputat, în toată Moldova s-au ales vreo optzeci de boieri antiunionişti. Şi cu asemenea Divan se duce la rîpă Unirea.

— Aţi făcut foarte bine! Şi mai departe? îl îndemnă cineva de la masă.

— Mai departe, cerem să fie stabilite alte alegeri în care să se aleagă deputaţi din toate stările sociale.

— Chiar aşa! Măcar vreo cinci-şase din ţinutul Bacăului, nu unul singur, interveni Rugină. Ei, fir-ar să fie!

— Aşa am cerut şi noi, frate Rugină. Şi dacă nu aveţi nimic împotrivă, ca să nu se-ntîmple balotajul de rîndul trecut, ne-am gîndit să punem în fruntea listei pe postelnicul Vasile Alecsandri, că doar e fiu al Bacăului.

— V-aţi gîndit bine, coane Teţcanule, se bucură Găburici. Să trăiască poetul şi deputatul Unirii!

— Să ne trăiască! strigară şi ceilalţi cu însufleţire.

— Cît despre restul candidaţilor, o să ne mai sfătuim noi, continuă Teţcanul. Deocamdată i-am scris postelnicului despre cele ce s-au întîmplat la Bacău şi el are să ştie unde să aducă la cunoştinţă silniciile lui Şepte-Sate.

Toţi cei de faţă încuviinţară încă odată spusele şi faptele Teţcanului, închinind din nou pentru izbînda lor, cu paharele umplute mereu de Pavăl şi jupîn Mihalache. Numai Găburici rămase iar nedumerit:

— Toate bune, coane Costache, dar cine va duce la Iaşi scrisorile de care vorbeaţi? Că eu gîndesc c-ar trebui să ajungă acolo înaintea lui Şepte-Sate.

— Ştiam c-ai să mă întrebi bădie Ştefane, zise boierul. Şi poate tocmai treaba asta este cea mai grea.

— Fireşte, Iaşii nu-s colea, în valea Cotumbacului, zise

Rugină. C-am fost şi eu mai anterţ după nişte pietre de moară. E drum, nu şagă! Mergi vreo două zile în goana calului, dacă nu ţi se-ntîmplă ceva pe drum.

— Ce să se-ntîmple, morarule? îi iscodi Ioviţă.

— Ştiu şi eu! Se-mbolnăveşte calul... Îi cade vreo potcoavă... Ori îţi ies înainte niscaiva haiduci ca tine. Că doară pe drumul Romanului bate ceata lui Calomfir, prietenul tău.

— Şi ţi-ar fi teamă de ei?

— Mie? Nu! Dar ştiu că unui boier n-o să-i fie moale.

— Lasă boierii, insistă valahul, dumneata te-ai încumeta să faci drumul ăsta?

— Auzi vorbă! Se-nţelege că m-aş încumeta. Dar ştiu că n-ai să mă laşi singur la o treabă ca asta. Ei, fir-ar să fie!

— Atunci, boier Teţcanule, misia de care vorbeşti este ca şi făcută, zise Ioviţă, petrecîndu-şi braţul după gîtul lui Rugină, în semn că vor rămîne nedespărţiţi oricînd şi oriunde.

— Eu n-am îndrăznit să fac o astfel de propunere, se bucură Teţcanul. Dar sînt sigur că nimeni altcineva n-ar duce-o mai bine la capăt decît voi doi. S-ar putea să mergeţi numai pînă la Mirceşti, la conacul postelnicului Alec-sandri, unde bănuim că se află în aceste zile.

— Aşa ştafetă mai zic şi eu! se-nveseli Găburici. Dacă aş fi ceva mai tînăr m-aş alătura şi eu. Dar în locul meu, Gheorghiţă poate fi braţ de nădejde.

Pavăl tot da să umple paharul valahului cînd prin dreapta, cînd prin stînga, şi parcă tot voia să spună ceva.

— Pe mine nu mă luaţi, valahule? îndrăzni el. Întîlnind privirile Teţcanului, adăugă repede: cunosc bine drumul. L-am făcut de şase ori cu harabaua, tatii, cît am învăţat la Şcoala preparandală.

Jupîn Mihalache încremenise de cealaltă parte a mesei cu carafa de vin în mînă. I se citea pe faţă împotrivirea. Ioviţă băgă de seamă:

— Mi-e greu să fiu deodată pe placul tatălui şi al feciorului. Dar jupîn Mihalache poate fi mîndru că are un fecior de ispravă.

Răspunsul în doi peri al valahului păru că-i mulţumeşte, deocamdată, pe amîndoi. Ioviţă auzi însă un suspin peste masa. Prins în iureşul vorbelor, uitase de Ileana-Coculeana. Că doară astăzi venise hotărît să-i spună toate planurile mereu amînate. Apucă s-o privească peste masa, zîmbindu-i, cînd Rosetti

Teţcanul şi Cracte se şi ridicară, dînd semnele de plecare. Ei mulţumiră gazdelor pentru ospeţie şi închinară încă odată pentru izbînda delegaţiei care pleca la Iaşi. Îmbrăţişîndu-l la plecare pe valah, Teţcanul adăugă:

— Ştiu că nu va fi ultima ta misiune, dar cu aceasta vei apropia şi mai mult Valahia ta de Moldova noastră. Veţi primi cai buni de la fratele Dimitrie Cracte, la Săuceşti şi voi hotarîţi singuri ceasul plecării. Nu însă înainte de a vă aduce scrisorile pe care ne grăbim să le completăm cu semnăturile cîtorva boieri prieteni. Pînă diseară le aveţi.

— Ştii bine, boier Teţcanule, că tot ce fac din voinţa mea fac, din toată inima, zise Ioviţă. Şi apoi, sînt bucuros că-l voi cunoaşte pe prietenul valahilor şi dulcele cîntăreţ al Unirii.

— Bucuria are să fie de partea lui, adăugă şi Cracte, strîngîndu-i mîna. Căci poetul nostru tare îi iubeşte pe haiduci...

— Nici nu e de mirare. Altfel cum ar fi adunat el atîtea cîntece haiduceşti. Că doară i le-am citit şi eu.

— Straşnic! Atunci o să vă înţelegeţi de minune.

Cei doi boieri unionişti au fost conduşi cu alai şi păreri de rău pînă la poartă. Iar după plecarea lor, petrecerea s-a stins. Apropierea serii şi grija drumului celui lung îi abătuse mai pe toţi — pe cei care plecau, dar şi pe cei care rămîneau. Numai Vasile Rugină încercă să reînvie cheful:

— Ia să mai bem, fraţilor, că doară n-o să lăsăm vinul în pahare să se trezească. Ei, fir-ar să fie!

Au mai închinat ei o dată, de două ori, dar paharele tot pline rămîneau. Pînă la urmă, musafirii au găsit pricină să se retragă pe la casele lor, iar morarul, valahul şi feciorul negustorului, s-au retras într-o odaie să grijească şi să vorbească despre călătoria lor.

Numai Ileana-Coculeana rămăsese în suflet cu amărăciunea unei petreceri neterminate...

Urmăriţi şi urmăritori

Văpaia zorilor i-a întîmpinat pe cei trei călăreţi în apropierea Săuceştilor. Şi primul om întîlnit în cale a fost moş Ion Ababei. Ce căuta pe drum la ora aceea timpurie numai el ştia. Călătorilor le-a spus că fusese la un iarmaroc şi după ce înnoptase la cineva în Săuceşti, plecase de cu zori spre Bacău.

Dar era tare bucuros că-şi întîlnise prietenii. Şi mai ales să stea de vorbă cu dînşii.

— Nu ţi-e frică, moş Ioane, să umbli noaptea pe drum? l-a întrebat Vasile Rugină.

— Dar voi cum umblaţi?

— Noi sîntem trei şi umblăm călări.

— Şi eu sînt cu fluierele mele. Cînd văd sau mi se pare ceva, cînt dintr-un fluier şi-mi piere frica.

— Bag de seama că ai fluiere năzdrăvane, moş Ioane, zise şi Ioviţă.

— Să ştii că-s năzdrăvane. Nu v-ar strica şi vouă s-aveţi cîte unul la voi. O să vă prindă bine cînd o să-ntîlniţi o faţa smeadă, cu albeaţă în ochiul stîng.

— Nu cumva e vorba de Calomfir? întrebă Rugină.

— Nu ştiu cum îi zice, dar am spus şi eu aşa.

Luîndu-i fluierul în dar, Ioviţă îi zise rîzînd:

— Nu degeaba ţi se spune prietenul haiducilor, moş Ioane... Îţi mulţumim pentru dar şi te-om ruga să ne mai spui dacă văzuşi ceva deosebit prin Săuceşti.

— Prin Săuceşti, ce să fie? Iaca nişte boieri s-au sculat cu somnu-n gene, după cum nu li-i obiceiul, şi au pornit încolo pe drumul Romanului, într-un rădvan. Boierii picoteau pe perne, dar erau treji jandarmii care-i însoţeau.

— Nu era şi căpitanul Stamate printre ei?

— Ba era. Cu două pistoale la cingătoare şi o flintă la oblînc.

— Şi au plecat de mult?

— Să fie vreun ceas. Dacă daţi galop, îi prindeţi din urmă. Dar eu zic c-ar fi mai bine să-i ocoliţi, dacă n-aveţi treabă cu ei. În capul satului v-aşteaptă şi alde Găburici, cu fecioru-său, nerăbdător să vă-nsoţească, ori să vă dea cai în schimb.

— Îţi mulţumim şi pentru ştirile astea, moş Ioane. Să ne vedem sănătoşi.

— Mergeţi cu bine, dragii mei, şi să vă-ntoarce-ţi cu bine! Să nu uitaţi că aţi intrat în împărăţia beizadelei Costache Sturza. Are slugi şi cîini straşnici, ca din poveste...

În capul satului îi aştepta, într-adevăr, Ştefan Găburici şi feciorul lui, cu trei bidivii roibi, ţinuţi de căpestru, din grajdurile lui Dimitrie Cracte. După ce îi schimbară, în răstimpul unui scurt popas, Ştefan Găburici luă în primire caii de la Bacău şi le ură călătorilor drum bun. Iar pe Gheorghiţă îl sfătui să-i însoţească

pe cinstiţii drumeţi cît vor crede ei de cuviinţă.

Au pornit apoi în sus, pe uliţa mare a Săuceştilor, drept către conacul beizadelei Costache Sturza, care se vedea acum pe coama unui deal. Că bine îşi mai aşezase sălaşul stăpînul locurilor! De acolo, de la înălţimea cerdacului, putea veghea peste pămînturi şi supuşi, pînă hăt departe, peste Siret, la răsărit şi pînă sub geana munţilor, către apus.

Se apropiau de porţile înalte ale conacului, cînd drumeţii auziră dintr-acolo glas înspăîmîntat de om. Şi nu mult după aceea, pe poarta conacului ieşi cazînd în brînci un rumân cu cămaşa sfîşiată şi plină de sînge. Trei cîini, trei buldogi englezeşti, se năpustiră fioroşi după el, apucîndu-l de zdrenţele izmenelor, ori poate chiar de pulpa piciorului. Rumânul încerca să se apere cu bolovani şi pietre, dar nu făcea decît să-i întărite şi mai mult.

Sus, în cerdac, îmbrăcat într-un anteriu galben de mătase, boierul chihotea, ţinîndu-se cu mîinile de pîntec, în vreme ce două slugi asmuţeau cîinii.

Ioviţă dădu pinteni calului, alergînd să taie calea cîinilor, dar buldogii nu se-nfricoşară. Ba chiar cătau să-nfigă colţii şi în picioarele calului. Se alăturară în lupta cu cîinii şi ceilalţi călăreţi, care alergau în cerc în jurul ţăranului. Cîinii, îndemnaţi de rîsul stăpînului şi asmuţelile slugilor, se-ntărîtară şi mai mult. Atunci Ioviţă scoase pistolul de la brîu şi slobozi două focuri spre ei. Unul din buldogi se rostogoli schelălăind în şanţ, apoi se ridică şi fugi în trei picioare spre poarta conacului. Ceilalţi doi îl urmară îndată, în vreme ce slugile amuţiseră, ca şi boierul în cerdac.

Ioviţă descălecă şi-l ajută pe rumân să se ridice din ţarina şoselei.

— Ce avu cu tine boierul, creştine? îi zise el.

— Iaca, venisem să-i cer să mă îngăduie ca să nu ies la clacă astăzi, că mi-i fimeia bolnavă, răspunse ţăranul abia răsuflînd. Şi el o pus slugile să mă plesnească cu harapnicul asmuţind cîinii după mine.

— Da’ amarnic stăpîn mai aveţi!

— Ehei! Unu-i beizadea Costache Sturza! completă Vasile Rugină. Celălalt, frate-său Grigore, umblă mai mult pe la oraş, nădăjduind să ocupe tronul Moldovei, după cum ţi-am spus. Iar aista are grijă să-şi tot lăţească moşia şi să asuprească pe bieţii rumâni.

Pesemne că boierul adulmecase vorbele morarului, că i se auzi glasul tunînd de pe cerdac:

— Ce-i cu tine, morarule? Te-ai înhăitat cu tîlharii şi aţi pornit să răsculaţi lumea ca la ‘48? Ori poate vreţi să faceţi clacă în locul puturosului cela?

Rugină nu răspunse dintr-odată. Îl îndemnă mai întîi pe ţăran să se ducă la Găburici, unde putea găsi omenie, apoi se-ndreptă o dată cu ceilalţi călăreţi spre conac, unde boierul aştepta răspunsul, aşezat cu coatele pe parmaclîc.

— Ascultă, boierule, îi zise Rugină, proptindu-se în şa. Noi nu sîntem tîlhari şi deocamdată nu răsculăm lumea, măcar că o să vină şi vremea ceea. Cît despre claca, să aştepţi domnia ta să-ţi crească negul de lîngă nas cît o pătlăgică, şi-atunci ni-i vedea şi pe noi printre clăcaşi. Noi sîntem oameni liberi, să ştii, domnia ta. Ei, fir-ar să fie!

— Da’ îndrăzneţ mai eşti, morarule! Tot clonţos ai rămas.

— Fiecare cu năravul lui, boierule. Bine ar fi dacă ni l-am schimba. Eu nu m-aş supăra.

Boierul înghiţi în sec şi, după cîteva clipe de tăcere, grăi din nou:

— Da’ cu cîinele cum rămîne? Cine mi-l plăteşte, că mi l-aţi schilodit?

— Dar umilinţa şi batjocura îndurată de creştinul cela, cine le plăteşte? Nu te-ntrebi, boierule? vorbi şi Ioviţă, abia stapînindu-se.

Simţind înţepătura fulgerelor din privirile valahului, boierul se lăsă păgubaş:

— Bine, bine, mormăi el, întorcînd spatele. Mai vorbim noi!

Cei patru călăreţi dădură pinteni cailor spre coama dealului. Abia atunci vorbi şi Gheorghiţă:

— Se cheamă c-am scăpat ieftin, după cît îl ştiu de cărpănos.

— Nu se ştie, zise Rugină. N-am ieşit încă din împărăţia lui. Să fim prevăzători...

În curînd se dovedi că Vasile Rugină avusese dreptate:

— Ia-n priviţi! strigă Pavăl, ajuns cel dintîi pe muchia dealului şi arătînd înainte, pe drumul ce cotea la vale, spre Roman. Un călăreţ tocmai se aşternuse drumului, venind dinspre grajdurile Sturzeştilor.

— S-o pornim şi noi mai repejor, zise Ioviţă. Ajungînd într-o

pădurice, Gheorghiţă făcu semn celorlalţi să oprească:

— De aci, drumu! face o cotitură, urmînd o buclă a Siretului. Eu zic să facem la dreapta, spre rîu, trecem prin el de două ori şi scurtam calea, de-i putem trece înainte călăreţului.

Planul lui Gheorghiţă li se părură bun şi, fără a sta mult pe gînduri, se abătură pe valea Siretului, asigurîndu-se că nu mai pot fi văzuţi de pe dealul Săuceştilor.

Gheorghiţă găsi degrabă vadul ştiut de dînsul, unde apa se lăţea, fără a fi prea adîncă. Dincolo, pe celălalt mal, au pornit-o din nou la galop, printre poieni şi zăvoaie, pînă ce au întîlnit iarăşi rîul.

Lucrurile s-au petrecut întocmai cum le bănuiseră: cînd au ajuns la şosea, ştafeta boierului — că altcineva nu putea fi — tocmai trecea la pas, privind îndărăt, să-şi vadă urmăritorii. Cînd îi zări că răsar din marginea zăvoiului, drept înaintea lui, smuci calul spre toloacă şi se puse pe fugă. Gheorghiţă se luă după el, tăindu-i calea. Şi atunci sluga boierului, nemaiavînd ce face, întoarse calul hăisa şi se aşternu drumului pe cale întoarsă.

Călăreţii noştri se luară după el o bucată de drum, apoi se opriră, socotind, cu haz, că-l speriase destul. Ba încă Rugină mai strigă după el:

— Spune-i stăpînului că ţi-au ieşit haiducii-n cale, măăăi!

Au călătorit mai departe, printre zăvoaie, pe un drum cotit. După un ceas de vreme, Ioviţă se opri în dreptul unei sălcii pletoase şi ciuli urechea spre rîu.

— Auzi ceva, valahule? întrebă Rugină.

— Pun prinsoare că nişte călăreţi ca şi noi trec prin apă, ceva mai la vale, zise Ioviţă.

— Tot ce se poate. Pe drumul scurtat ştiu să umble şi oamenii boierului. Şi cred că nu vin cu gînd bun după noi. De aceea eu zic să ne pregătim pistoalele.

— Nu încă, bădie Vasile, fu de părere valahul. Putem să-i întîmpinăm şi altfel: ascundem caii în tufărişul din stînga şi noi ne urcăm în salcia asta. Vor trece pe sub noi...

— Am înţeles, zise Rugină, dar repede, pînă nu ies din zăvoi!

În scurtă vreme, toţi patru erau cocoţaţi în salcia pletoasă ce adumbrea şoseaua şi-i ascundea îndestul cu frunzişul ei plîngător. Şi iacăta-i şi pe neferii boiereşti, ivindu-se în marginea zăvoiului, cam la o sută de paşi mai în urmă! Îi auzeau bine

vorbind, cînd în şoaptă, cînd izbucnind la cine ştie ce gînduri.

— Crezi c-or fi trecut?

— Sigur c-au trecut! Se văd urme proaspete pe şosea.

— Să ne grăbim atunci. Trebuie să fie pe aproape, după cotitură.

Erau patru haidamaci, cu cîte două pistoale la cingători. Şi călătorii noştri se bucurau că va avea fiecare cîte unul pe seamă. Totul era să treacă deodată pe sub salcie. Nici nu aveau cum trece altfel, căci în stînga drumului se afla salcia, groasă şi răsfirată, cu trei comănaci, iar în dreapta o moviliţă buruienoasă. Aşa că cei patru neferi încetiniră galopul pe sub pletele sălciei, foarte apropiaţi unul de altul, şi ca un trăznet se pomeniră cu cîte un trunchi în spate, rostogolindu-se în ţărînă, în urma cailor. Astfel doborîţi, se văzură şi legaţi cu mîinile la spate.

— Ia spuneţi, frumuşeilor, ce gînduri aveaţi? le zise Ioviţă, după ce le luă pistoalele de la brîu.

— Noi?... Ce să avem? încercă unul, fără să ştie cum să mintă.

— Ia seama şi spune cinstit, c-altfel putrezeşti în apa Siretului unde o fi apa mai adîncă! îl îndemnă Rugină, ghiontindu-l pe la coaste.

— Păi... cuconul Costache zicea să vă aţinem calea şi....

— Şi?

— Şi... să vă facem de petrecanie.

— Aşa, vasăzică! Atît de mult îl iubiţi voi pe boierul vostru. Dar nu v-aţi gîndit că se putea întîmpla şi altfel? le mai zise Ioviţă, în timp ce Rugina le mai încercă odată coastele.

După ce le ascultă văicărelile, îi urcă pe caii lor, pe toţi patru, cu spatele înainte, aşa legaţi cum erau.

— Întoarceţi-vă la stăpînul vostru, le zise Ioviţă. Iar dacă ne mai ieşiţi vreodată în cale, vă spun că n-o să vă fie bine.

— Şi spuneţi boierului că o să ne socotim la întoarcere pentru grija ce ne-o poartă, adăuga Rugină, biciuind pe rînd caii neferilor, care porniră în galop pe drum, înapoi spre Săuceşti.

După ce făcură haz de mutrele speriate ale neferilor, călăreţii noştri şi-au scos caii din tufăriş şi au pornit din nou la drum.

Din capul satului Filipeşti, Gheorghiţă fu sfătuit a merge înapoi acasă, dîndu-i-se în grijă să rînduiască astfel lucrurile ca

la întoarcerea lor să fie preveniţi despre ce o mai pune la cale boierul din Săuceşti.

Pe la amiază, călăreţii din Bacău au ajuns la Onişcani, unde au făcut scurt popas. S-au hrănit cu merinde din traistă şi au băut vin de la hanul din sat.

Hangiul, limbut din fire, le-a vîndut o data cu vinul şi ştiri de seama. Cu o jumătate de ceas mai înainte trecuse prin sat şi rădvanul boieresc însoţit de jandarmi. Au poposit la fîntîna din capul satului numai cît au adăpat caii şi au zorit spre Roman, unde aveau de gînd să înnopteze.

Au mulţumit după cuviinţă hangiului şi cei trei călăreţi n-au uitat că le şade mai bine cu drumul. Ba încă au grăbit şi mai mult pasul, hotărîţi să ajungă la Roman înaintea rădvanului. Şi au ţinut-o tot în galop, pînă ce au trecut de satul Hîrleşti. De aci au mai încetinit pasul, drumul apucînd din nou printr-o pădurice.

La o răspîntie s-au oprit. Un drum li se deschidea spre Secuieni, pe valea Negrişoarei, iar altul se ţinea aproape de valea Siretului. Amîndouă păreau destul de umblate şi pe amîndouă se ajungea la Roman.

Pavăl le cunoştea cu de amănuntul şi-şi încredinţa tovarăşii că, aşa călări, vor putea trece fără greutate prin orice vad. Dar Ioviţă fu de altă părere. Să apuce pe drumul din stînga, fiindcă pe acolo se vedeau urmele rădvanului. Ceilalţi n-au avut nimic împotrivă. Au lăsat în stînga satul Secuienilor şi au pornit pe drumul îngust de pe malul Negrişoarei. Valea era răcoroasă şi îmbietoare la drum, dar şi la popasuri. Din loc în loc îi amăgeau poteci tainice prin zăvoiul des. Cîntecul şi chemările păsărilor străpungeau pe alocuri liniştea văii.

După zorul dat, cei trei călăreţi socotiră că ar fi trebuit să ajungă din urmă rădvanul. Lăsînd caii la pas, căutau să desluşească urmele proaspete ale roţilor şi potcoavelor, care dovedeau că rădvanul boieresc nu e departe. Dar iată că de la o cotitură, urmele cailor se-nmulţesc şi se suprapun, devenind mai adînci, iar cele ale roţilor descriind un adevărat zig-zag, luînd-o razna pe vîlcea. Asta se-ntîmpla în dreptul unui vad mic al Negrişoarei, de unde un drum de care apuca la stânga, peste rîu.

— Urmele rădvanului se văd pe cleată! strigă Pavăl care cerceta vadul.

Cei trei călăreţi rămaseră tăcuţi cîteva clipe pe malul apei,

scrutînd cu privirile marginile zăvoiului.

— Este vreun conac pe aici prin apropiere? întrebă lovită.

— Este unul la Trifeşti, dar nu ajungi la el pe drumeagul ista, răspunse Pavăl.

— Crezi că s-au abătut din drum să facă popas? îl întrebă Rugină pe valah.

— Altfel ce-ar putea fi?! se făcu a se mira acesta zîmbind.

— Să-ţi spun cum înţelese Rugină. Aici e lucrătura lui Calomfir al tău. Pun rămăşag pe ce vreţi...

— Crezi?

— De de să nu cred? Ba chiar mă bucur. Şi-au găsit naşul alde Şepte-Sate şi Grigore Sturza...

— Bine, dar erau străjuiţi de Stamate şi de droaia lui de jandarmi, îşi dădu cu părerea şi Pavăl.

— Nu-l cunoşti pe Calomfir. Ce crezi că el e singur pe aici? zise valahul zîmbind în colţul gurii. Apoi către morar: Ce zici să facem, bădie Vasile?

— Să ne vedem de drumul nostru. Avem o sarcină de împlinit şi trebuie s-o ducem la capăt. .

— Nici vorbă că avem s-o ducem. Dar tare aş vrea să merg puţin pe drumeagul asta...

— Nu cumva vrei să-i scapi pe boieri din mîinile haiducilor? rîse morarul. Ori poate ţi-i dor de Calomfir?

— Ba chiar aşa. Săptămînile trecute mi-a trimis oameni într-ajutor şi aş vrea să-i mulţumesc acum.

Vasile Rugină zîmbi cu îngăduinţă:

— Uite, la asta nu m-am gîndit. Haiducul la haiduc trage.

— Ba poate valah la valah, îi răspunse Ioviţă. Căci şi el este tot de dincolo de Milcov.

— Ce mai la deal, la vale! Eu nu am nimic împotrivă, numai să nu întîrziem!

Pavăl nu se amestecă în discuţie, dar i se citea pe faţa că e cu totul de partea Iui Ioviţă, dornic să afle ce s-a întîmplat cu boierii. Şi cum era dincolo de pîrîu o şi porni pe drumeag.

— Fii cu ochii-n patru, Pavăle! strigă la el valahul, apoi porni şi el la cîţiva paşi numai, urmat de morar.

Drumeagul se unduia printre copaci, căutînd mereu răcoarea pîrîului, parcă de teamă să nu urce singur la deal, spre sihlă. Apa Negrişoarei clipocea printre răgălii şi răchiţi şi din cînd în cînd se vedea sclipind la soare, printre poieniţe.

Mergeau cu toţii tăcuţi, cu caii la pas, urmărind dîrele de roţi şi iarba strivită de curînd de copitele cailor. Ioviţă nu se lăsa fermecat nici de clipocitul pîrîului, nici de cîntecul păsărilor din zăvoi ci căuta să desluşească alte zgomote de el ştiute. Era aproape sigur că cineva îi urmăreşte prin zăvoi.

Într-o poiană nălbită de margarete, văzură rădvanul, şi nu departe de el caii dehămaţi, păscând. Boierii nu se vedeau nicăieri şi nici jandarmii.

Deodată, Ioviţă prinse cu coada ochiului urma a trei hăidăi călări. Făcu semn tovarăşilor săi să meargă înainte şi-n puţin timp se aflau într-o pădurice de mesteceni rari, groşi, de care şedeau rezemate nişte mogîldeţe. Nu erau alţii decît surugii şi jandarmii ce însoţiseră rădvanul, legaţi cu mîinile la spate şi la ochi cu năframele lor.

Călătorii mai văzură că în jurul lor s-a strîns numaidecât un cerc gros de oameni cu plete şi cu feţe smeade, unii călări, alţii pe jos. La cingătoare purtau cuţite şi pistoale, iar privirile lor fioroase îi cercetau cu surprindere pentru îndrăzneala de a pătrunde în bîrlogul lor.

Morarul ar fi avut poftă să se ia la trînta cu vreunul din ei, dar socoti în gîndul lui că mai cuminte ar fi să-i lase valahului acest drept, el ştiind prea bine obiceiul haiducesc. Cît despre Pavăl, acesta trecuse în stînga lui Ioviţă şi aştepta nerăbdător să vadă ce se va întâmpla.

Ioviţă oprise calul şi, la rîndul lui, cerceta cu privirea pe fiecare haiduc, descoperind printre ei şi figuri cunoscute.

— Cine sînteţi voi şi ce căutaţi pe aici? vorbi unul dintre ei.

— Sîntem nişte călători paşnici şi am dori să-l vedem pe viteazul vostru căpitan, îi răspunse Ioviţă.

Atunci ieşi de sub umbrişul pădurii un uriaş cu faţa bălană, călare pe un cal roib. Părul mai mult galben decît roşu îl deosebea de toţi şi cu cît se apropia i se vedea şi albeaţa din ochiul stîng. Ceea ce îl încredinţa pe Ioviţă că se află în faţa vestitului Calomfir, cu care haiducise împreună un an de zile prin codrii Tecuciului.

— Tu eşti, Ioniţă Ioviţă? Bată-te norocul! zise uriaşul, bucurîndu-se.

— Eu sînt, răspunse valahul. Iar aceştia sînt prietenii mei, Vasile Rugină şi Pavăl Grigoraş, de la Bacău.

— Fii binevenit, frăţioare, şi tu şi prietenii tăi! De mult nu te-

am văzut şi nu-ţi cat pricină că n-ai revenit la ceată. Ştiu că ne-ai căutat, dar ne-am schimbat sălaşul mai spre inima Moldovei. Nu mă feresc să-ţi spun că ne-a fost teamă c-o să ne vinzi. Nu te supăra, dar ştii cum e viaţa haiducului.

Se aflau acum foarte aproape. Caii îşi atinseseră boturile, nechezînd prietenos, iar călăreţii şi-au strîns mîinile îndelung.

— Ar fi multe de spus, frate Calomfire, i-a răspuns Ioviţă. Şi poate că n-ai să mă-nţelegi. Aş vrea să ştii doar atîta, că m-am legat cu jurămînt să lupt pentru Unire. Şi asta e tot împotriva boierilor.

— Nu zic ba, dar mie nu-mi miroase a bine că se amestecă şi boierii în treaba asta cu Unirea... Dar la urma urmei, poate că tu eşti mai înţelept ca mine. Vreau să ştiu ce pot să fac pentru tine şi pentru prietenii tăi.

— Ai făcut destul cînd ne-ai trimis ajutor atunci cînd am avut nevoie la Bacău. Şi mi se pare că ai şi făcut acum ceea ce trebuia. Duşmanii noştri cei mai aprigi, duşmanii Unirii, sînt în mîinile voastre,

— Aha. De Şepte-Sate şi Grigore Sturza e vorba? Nişte zgîrie-brînză! E a doua oară cînd îmi cad în mînă şi n-au la ei decît două pungi cu galbeni, cîteva inele şi... o scrisoare cu pecetea isprăvniciei din Bacău. Dacă-i vreţi, vi-i dau pe mînă să-i judecaţi după poftă.

— N-avem ce face cu ei. Ne ajutaţi mai bine dacă ne daţi scrisoarea şi dacă îi ţineţi pe boieri la poprealǎ pînă ne-ntoarcem noi de la Mirceşti.

— Dacă vă trebuieşte scrisoarea, luaţi-o! zise Calomfir, scoţînd-o din sîn. Bănuiam eu că o să aibă preţ... Şi dacă vă duceţi la cuconul Vasile Alecsandri, spuneţi-i salutări din partea mea. Iar cînd vă întoarceţi la Bacău, alte salutări prietenului nostru, moş Ion Ababei.

— Îţi mulţumim pentru toate, frate Calomfire, zise Ioviţă întinzînd mîna haiducului. Şi să nu uiţi că ai slujit şi tu Unirea.

Haiducul îi cuprinse din nou mîna şi se apropie şi mai mult de valah, sărutîndu-l pe obraji. Întîrziind apoi o clipă la ureche, îi spuse abia şoptit:

— Dacă te-or înşela unioniştii tăi, ori te-i sătura de ei, caută-mă în codri şi vom face iar treabă bună împreună. Apoi mai tare, depărtîndu-se: Şi ca să ajungeţi cu bine la Mirceşti, ia-l pe Colţun al meu, că el o să vă fie bună călăuză.

Calomfir i-a însoţit pe călăreţii băcăuani pînă la pîrîul Negrişoarei, de unde i-a călăuzit mai departe omul său, pe poteci numai de el ştiute. Tovărăşia lui le-a prins bine:

— Eu sînt frate de sînge şi de mamă cu Gheorghe Mircescu, slujitorul de credinţă al cuconului Alecsandri, a început el să-şi arate limbuţia. Cît am fost băieţandru, am slugărit şi eu pe la grajdurile postelnicului, dar pe urmă am plecat în lume şi m-am haiducit. Nu din vina coconului — că la el la conac să tot trăieşti — dar mi-a venit mie aşa un dor de ducă şi m-am dus... Din cînd în cînd dau pe la frate-meu, Gheorghe şi dacă dau cu ochii şi de cuconul Alecsandri, nu mă lasă pînă nu-i spun vreo snoavă haiducească, punînd dinainte ulcele cu vin. Le tot scrie în hîrţoagele lui. Cît despre frate-meu, nu l-ar părăsi pe stăpîn de i-ar umple cuşma cu galbeni. I-ast primăvară l-o trecut Milcovul de două ori. A doua oară i-am însoţit şi eu pînă la Adjud... Aşa că, vedeţi dumneavoastră, facem şi noi cîte ceva pentru Unire.

— Faceţi tare bine, Colţune, haiducule! îl lăudă Rugină, bătîndu-l pe umăr. Că doară asta este nădejdea noastră.

Şi mai c-o vorbă, mai c-o snoavă haiduceasca, Colţun i-a adus pe călăreţi în mai puţin de un ceas, la apa Moldovei, trecînd-o mai sus de Roman. Şi de acolo, iarăşi, pe alte drumuri ocolite, ţinînd pe dreapta apa Siretului, au ajuns către seară la Mirceşti...

Pe stăpînul conacului l-au găsit în cerdac, ascultînd cîntecul privighetorilor sau murmurul Siretului poate. Cînd i-a văzut printre sălcii, s-a ridicat din jilţul lui de nuiele şi i-a salutat cu gesturi largi de parcă-i cunoştea de cînd lumea.

I-a prezentat Colţun:

— Sînt trimişii Bacăului, cucoane! Unionişti de-ai măriei tale.

— Fiţi bineveniţi, dragii mei! Şi poftiţi de şedeţi, că de la Bacău pînă aici e drum lung. Iar tu, Colţune, dacă nu te grăbeşti de întoarcere, dă-i de veste şi lui Gheorghe şi îngrijiţi să li se pregătească oaspeţilor noştri bună găzduire.

Zicînd aceasta, postelnicul i-a îmbrăţişat apoi pe rînd pe oaspeţii băcăuani, ca pe nişte neamuri de mult nevăzute:

— Tu eşti Ioviţă Valahul, zici? Ia să te văd!... Ei, dar nu pari deloc atît de fioros precum s-a auzit la Iaşi. Ba pot spune că eşti atît de dulce de-mi vine în minte figura scumpă mie a Bălcescului. Vină să te sărut, frate valahule, c-amîndoi sîntem

de-o mamă, de-o făptură şi de-o samă...

— Ca doi brazi într-o tulpină, ca doi ochi într-o lumină! completară Rugină şi Pavăl, bucuroşi de primirea poetului iubit.

— Şi tu, Vasile Rugină, morarule, răzvrătitule, cum te mai lupţi pentru Unire?

— Pe viaţă şi pe moarte, măria ta!

— Îi urăşti pe duşmanii ei, Vasilică, tizule?

— Îi urăsc şi-i blestem, măria ta!

— Blestemul şi ura vor cădea pe capul lor nelegiuit!

— Tocmai de aceea am venit şi noi, măria ta, cu scrisoare de la unioniştii din Bacău, zise Rugină, scoţînd din sîn documentele. Au adunat aici cuconii Rosetti Teţcanul şi Dimitrie Cracte semnăturile boierilor care susţin Unirea. Iar dincoace, într-o altă scrisoare pe care o ducea boierul Şepte-Sate la Iaşi, o să citiţi minciunile ticluite la isprăvnicia din Bacău.

Postelnicul a luat pe rînd hîrtiile şi, la lumina lămpii care i se adusese pe masa din cerdac, citindu-le, şi-a înseninat faţa cînd a aflat că la Bacău numai 17 proprietari mari votaseră în loc de 57, cîţi erau înscrişi; apoi s-a încruntat cînd a văzut scornelile lui Şepte-Sate, care nădăjduia să recîştige încrederea caimacamului după balotajul întîmplat la Bacău.

— Dar mi-aţi adus nişte scrisori de o însemnătate uriaşă, fraţilor! Cu asemenea documente o să-i aruncam în fundul iadului pe antiunionişti şi vom obţine, fără tăgadă, anularea alegerilor măsluite. Iar la cele noi, veţi vedea că noi vom învinge! Dar, ia staţi! Cum aţi pus mîna pe această scrisoare a lui Şepte-Sate?

Oaspeţii băcăuani se uitară unul la altul şi întîrziară cu răspunsul. I-a scos din încurcătură Colţun, care revenise în cerdac:

— Treabă haiducească, cucoane, şi-ncă cu doi căpitani! Vorba cîntecului: „Unde-s doi, puterea creşte şi duşmanul nu sporeşte!”

— N-aţi făcut cumva vreun omor? se temu postelnicul.

— Nici o grijă, cucoane! Ştie el Calomfir ce face!

Au îndrăznit apoi chiar Ioviţă şi Rugină să lămurească lucrurile aşa cum au fost. Iar după ce două slujnice au pus pe masă merinde şi ulcele cu vin, ce haz a făcut postelnicul cîud a auzit păţania celor doi boieri aflaţi sub popreală în pădurea Negrişoarei.

— Cum s-ar zice, se bucură poetul, la neferi le-nchideţi calea şi daţi groază prin ciocoi!

— Întocmai cum ai cîntat măria ta în doinele şi lăcrămioarele de acum cîţiva ani, zise Rugină.

— Bine aţi făcut, feţii mei! Şi tare bine v-aţi potrivit! Ştiam eu că de la Mirceşti am să mă întorc la Iaşi cu altă inima, după amărăciunile din ultima vreme... Dar ia luaţi şi ospătaţi, dragii mei şoimani, că-n seara asta o să petrecem ca-n haiducie. Şi pe urmă o să mergeţi să vă odihniţi.

— Ne-om ospăta şi ne-om hodini, mărita ta, dar înainte de toate am vrea să ne spunem o dorinţa de-a noastră.

— Spune, morarule, spune!

— Apoi, să nu vă fie cu supărare, dar băcăuanii vă ştiu de-al lor, că doară între ei aţi văzut lumina zilei. Şi dacă e vorba să luaţi parte la treburile divăniceşti, unde se va hotărî Unirea, am vrea să ne înfăţişaţi pe noi băcăuanii în Divan.

— Asta era! zîmbi poetul. Fireşte, dacă e dorinţa băcăuanilor, n-am să refuz. Numai sănătatea de-mi va îngădui să vă reprezint cu cinste.

— Noi vrem să fii sănătos, măria ta, şi să trăieşti ca să ajungi şi domn peste Moldova şi Valahia! zise şi Ioviţă, ridicîndu-se în picioare.

Poetul îi îmbrăţişa şi-i săruta din nou pe toţi trei, aproape lăcrămînd.

— Unirea, dragii mei, reluă el după cîteva clipe, nu este şi nu trebuie să fie o treabă a boierilor. Ea este a voastră, a celor din popor. Trebuie să trimiteţi în Divan oameni dintre voi. Fiindcă atunci boierii, simţind alături de ei ţara, nu-şi vor pierde cumpătul. Şi cîţi or simţi româneşte n-or pregeta să lupte pentru neamul românesc. Trimiteţi, dar în Divan oameni din popor şi pe cei ce iubesc poporul şi se gîndesc la viitorul lui!

— Aşa vom face, măria ta!

Petrecerea din cerdacul conacului din Mirceşti a ţinut pînă tîrziu, cu cîntece şi viersuri haiduceşti, cu îmbrăţişări şi sărutări frăţeşti şi cu urări închinate sfintei Uniri.

Epilog

Într-o dimineaţă aurie din toamna anului 1857, o diligenţă cu două perechi de cai înhămaţi la dînsa aştepta gata de plecare în Răscrucea de uliţi, din faţa bisericii Sfîntul Neculai. Ţinta călătoriei era tîrgul Iaşilor, oraşul de scaun al Moldovei. Călătorii aşteptaţi cu nerăbdare: postelnicul Vasile Alecsandri, aga Costache Rosetti Teţcanul, comisul Petrache Bräescu, spătarul Dimitrie Cracte şi ţăranul Ion Ababei, de la Valea lui Ion, toţi cinci proaspăt aleşi deputaţi în Divanul Ad-hoc. Pe capră sus se afla tocmit Ioviţă Valahul, socotit de călători cel mai de nădejde şi de mare cinste.

Toţi se aflau acolo în Răspîntie, înconjuraţi cu dragoste de un mare număr de tîrgoveţi şi ţărani, măcar că soarele abia se bănuia, înălţat de o suliţă în spatele bisericii. Dimitrie Cracte şi Petrache Bräescu se-mbrăţişau de rămas bun cu Iancu Lecca şi Pavăl Grigoraş, în vreme ce Rosetti Teţcanul trebuia să asculte o adevărată cuvîntare de drum bun a noului ispravnic, Iorgu Lipan. Cît despre Ion Ababei, adus în Răscruce mai mult pe sus de către un grup de ţărani, spilcuit şi îmbrăcat în straie noi, se mai codea şi acum să plece la Iaşi:

— Va bateţi gioc de mine, bre oameni buni! se căina el. Ce să caut eu între atîţia boieri şi cuconi?

— Nu te teme, moş Ioane! îl încuraja Ştefan Găburici. Acolo în Divan, n-ai să fii singur. Or mai fi şi alţi părtaşi de-ai noştri, ca să faceţi să se audă şi glasul istor asupriţi de atîta amar de vreme.

— Dar ia sama, să nu vă daţi răzbiţi de boieri! sări şi Rugină de alături. Că are să vie vremea să trimitem nu unul, ci sute de deputaţi ai asupriţilor. Şi o să vedem noi atuncea pe unde or să scoată cămaşa boierii! Ei, fir-ar să fie!

Mai erau acolo tineri cărturari şi slujbaşi ce stăteau gata să cînte ori să joace Hora Unirii, îndată ce s-ar fi ivit prilejul. Nu lipseau, fireşte, negustorul Mihalache Grigoraş cu soaţa şi Coculeana lui, că doară în faţa prăvăliei lor se afla diligenţa pusa sub comanda valahului mîndru nevoie mare de straiele noi de arnăut, cu nelipsitele pistoale la cingătoare şi cu harapnicul de un stînjen înfăşurat pe mînă. Ştia el, negustorul, că viitorul său ginere nu-i mîndru de straiele noi, cît mai ales de călătorii ce

avea să-i ducă spre capitala Moldovei. Iar Coculeana, atîrnată de braţul coanei Marghioliţa, se străduia să arate o faţă veselă către iubitul ei care o părăsea pentru scurtă vreme.

În sfîrşit, Rosetti Teţcanul a strîns mîinile ispravnicului, mulţumindu-i pentru cuvîntare, şi apoi pe ale celorlalţi prieteni aflaţi de faţă, şi s-a urcat în diligenţă. După el au urcat Dimitrie Cracte şi Petrache Brăescu.

Lui moş Ion Ababei tot nu-i venea să se despartă de ţăranii cu care tăifăsuia, măcar că aceştia îl tot împingeau spre diligenta de teamă ca nu cumva să le rămînă deputatul pe jos. La îndemnul lor, s-a îndreptat şi el spre scăriţa din faţă către capra surugiului.

— Nu pe-acolo, moş Ioane! Treci înăuntru, în spate, că acolo e locul dumitale! l-a oprit Ştefan Găburici.

— Ia lasă-mă, Ştefane, că nu-i de nasul meu să stau lîngă boieri, zise ţăranul, încercînd să-şi urmeze gîndul dintîi.

— Nu se poate, moş Ioane! Treci colea lîngă noi, că doară eşti deputat, îl trase Teţcanul pe uşa diligenţei.

— Ei, şi dacă-s dipotat! Ţăranul tot ţăran rămîne, oricît de sus s-ar urca! Şi apoi cu dîrligenţa aiasta — cum îi ziceţi — n-am mers în viaţa mea. Cine ştie dacă nu s-o răsturna într-o rîpă şi s-o alege praful de deputăţie...

Pînă la urmă, moş Ion Ababei nu avu încotro şi se urcă alături de Rosetti Teţcanul, continuînd să mormăie:

— Apoi, de-amu, are să chiară lumea, că mă văzui şi eu stînd pe aceeaşi pernă cu boierii!

Ioviţă Valahul a îmbrăţişat-o pe Coculeana — pentru a cîta oară în dimineaţa aceea? — şi a urcat sprinten pe capră.

Un trăznet de harapnic pe deasupra cailor, şi diligenţa s-a urnit încet spre podul de peste Bistriţa, în strigătele puternice ale băcăoanilor:

— Drum bun, deputaţi! Şi să vă întoarceţi cu bine acasă!

Lei 1,50
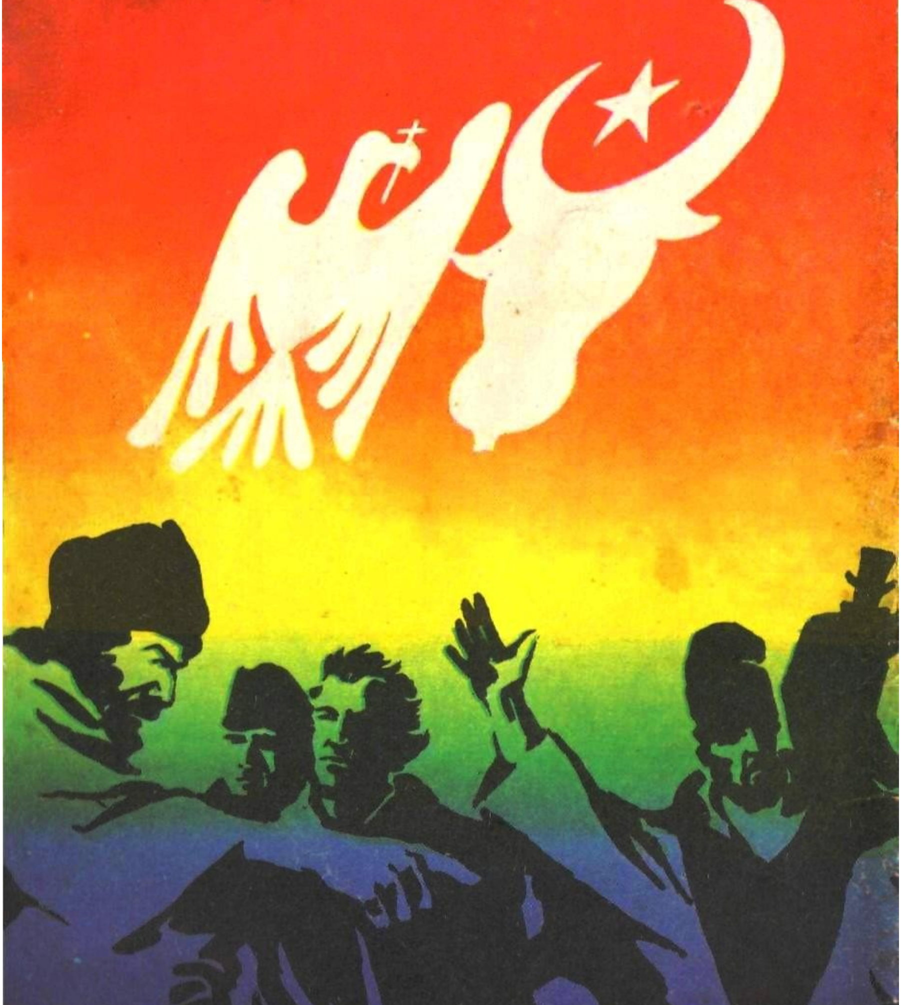
EDITURA TINERETULUI